

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Summula Casuum Conscientiæ

In Qva Agitur De Præceptis Ecclesiæ, De Officio Confessarii, Ac De
Censuris

Petrus <a Sancto Josepho>

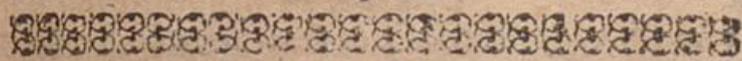
Coloniæ Agrippinæ, 1652

Opvscvlvm I. De præceptis Ecclesiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41572

1.

I

S V M M V L A

C A S V V M

C O N S C I E N T I Æ

IN QVA AGITVR DE PRÆCEPTIS
Ecclesie, de Officio Confessarij, ac de Censuris.

O P V S C V L V M I.

De Præceptis Ecclesie.

QVINQUE sunt præcepta Ecclesie, 1. de au-
dienda Missa diebus Festis. 2. de confes-
sione semel in anno instituenda. 3. de
sumenda Eucharistia in Paschate. 4. de
ieiunio certis diebus seruando. 5. de sol-
uendis decimis.

C A P V T I.

D E I. E C C L E S I Æ

P R Æ C E P T O,

QVO IUBEMVR DOMINICIS ET FESTIS
diebus Missam audire.

A R T I C Y L V S I.

*An hoc Præceptum grauius obliget, quas personas,
quo tempore, quo loco.*

DATVR præceptum audiendi Missam Dominicis, &
Festis diebus. Hoc patet i. ex dist. 1. de Consecrat. c.
A Omnes

neve 266
regularitas
ectu, vel
267,

SVN

Omnes Fideles &c Missas 2. ex praxi Ecclesia ubique recepta, quam Catholici omnes vim legis habere existimant Ratio verò institutionis est, quia cum Ecclesia Festa instituerit ad colendum Deum, consentaneè ad hunc finem obtinendum iussit, vt tunc homines ab operibus seruilibus vacarent de quo diximus in Summularum parte, & Missæ Sacrificio deuotè interessent.

Hoc Præceptum cum sit de re grati, ita communiter intelligitur, vt obliget sub mortali. Quo fit vt sine causa legitima Sacrum de Festo omittens, peccet mortaliter toties quoties; et am si illud non prætermittat ex contemptu, aut praua consuetudine, sed ex mera negligentia vel vt studio, aut rei alteri non necessaria operam det. Nec excusatur per se loquendo mortali, qui Missam omittit vt concioni intersit; cū illa sit de præcepto, hæc tantum de consilio. Dico per se loquendo, nam interdum potest excusari, vt infra dicitur.

Quando festum aliquod die Dominica occurrit, vnum tantum peccatum mortale perpetrat, qui tunc sine causa Sacrum non audit. Quia etsi hic sint duo Præcepta Missam audiendi, ea non distinguuntur formaliter, sed tantum materialiter; cum sub eadem ratione formali colendi Deum, idem vtroque præcipiatur. Vnde vtrumque violans vnum tantum peccatum committit.

Qui tamen ex voto, simulque ex Præcepto Ecclesia tenetur aliquo die Sacro interesse, duplicis peccati mortalis maculam contrahit, Missam tunc non audiendo: quia concurrunt duæ obligationes diuersæ rationis, altera Religionis, altera obedientiæ. Ad eum modum quo Sacerdos Beneficiarius officium diuinum sine causa legitima prætermittens, duo peccata mortalia committit, vnum contra Religionem, alterum contra iustitiam.

Hoc Præcepto audiendi Missam ligantur omnes baptizati, cuiuscunque sexus, conditionis, vel ætatis sint, modo ad

annos

annos discretionis peruenerint. Vnde ad hanc obligationem contrahendam requiruntur duæ conditiones, & sufficiunt; altera, ut quis sit baptizatus, nam ante baptismum homo est extra Ecclesiam, cuius proinde legibus teneri non potest; altera, ut ratione utatur, qui enim rationis usum nondum habent, vel eo priuati sunt, Præcepti capaces esse nequeunt.

Non potest certum tempus assignari, in quo infantes incipiant obligari ad obseruantiam huius Præcepti; cum usus rationis aliis citius, aliis tardiùs illucescat. Indicium autem erit eos obligari, cum primùm constabit eos discernere inter bonum, & malum, & esse capaces peccati mortalis; quod totum prudentia Confessarij relinquatur. Ex his autem constat, non esse audiendos qui dicunt, infantes non ligari hoc Præcepto, aliisque Ecclesiasticis ante annos pubertatis; hoc enim communi Theologorum sensui, & totius Ecclesiæ praxi omnino repugnat.

Præceptum audiendi Missam obligat omnibus diebus Dominicis, & Festis siue ab Ecclesia, siue ab Episcopo, institutis; siue per consuetudinem tacitè, vel expresse à Superioribus Ecclesiasticis approbatam, & tanquam obligantem sub peccato receptam, adhucque vigentem, inductis; hæc enim habet vim legis, quando legitimè præscripta est, ut alibi diximus.

Nemo tamen tenetur audire Missam diebus festis à Principe seculari, ob causam aliquam temporalem, v. c. ob natiuitatem filij, vel ob partam victoriam institutis. Cum potestas ad hæc obligandi sit Ecclesiastica, & spiritualis, qualem non habent Principes seculares.

Festa quæ non à toto populo, sed ab aliqua illius parte seruantur, non obligant sub peccato ad Missam audiendam; ut sunt aliqua festa quibus Scholares à publicis Lectionibus vacare solent. Etsi enim dies illi eis concedantur in honorem alicuius Sancti, ut rebus

Diuinis melius vacent, non tamen, nisi ex consilio
Missam audire tenentur.

Et si populus laudabiliter concioni, & diuinis of-
ficiis diebus festis interfit, ad hoc tamen non tenen-
tur sub peccato, cum nullum ea de re præceptum ex-
tet. Nec puto consuetudinem quæ fere vbiq[ue] viget
in Gallia, assistendi Vesperis, sub peccato obligat-
alis enim consuetudo nunquam est introducta,
sub peccato obligans, sed tantum vt ex deuotione
seruanda Neque Confessari, etsi pij & docti, ea de re
penitentibus scrupulum iniicere solent.

Licet ratio valde consentaneum sit, vt fideles sa-
pe Missam in propriis Parochiis audiant; Theologi
tamen communiter aduertunt, eum satisfacere præ-
cepto Ecclesie de audienda Missa, qui eam audit ex-
tra propriam Parochiam, siue in Parochia aliena, siue
in Ecclesiis Regularium, siue in aliquo oratorio pri-
uato, vt constat ex communi consuetudine vbiq[ue]
recepta, & à Summis Pontificibus, etiam Romæ, ap-
probata.

Notandum tamen ex Bulla Leonis X. omnes Christi-
fideles vtriusque sexus, qui non contempto proprio
Parocho, in Ecclesiis Mendicantium Dominicis &
aliis Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præ-
cepto Ecclesie de audienda Missa. Ex qua limitatione
videtur intelligi, eum qui per contemptum proprio
Parochi Missam audit in Ecclesiis Mendicantium,
non modo peccare mortaliter ratione contemptus,
sed etiam non satisfacere præcepto Ecclesie de au-
dienda Missa; adeoque teneri aliam in propria Paro-
chia audire, etsi aliqui oppositum sentiant.

Hoc autem intelligitur communiter de proprio &
formali contemptu, vt si coniunctus sit cum verbis
contumeliosis in Parochum iactatis. Vnde falluntur
qui putant, eum non satisfacere præcepto Ecclesie
de audienda Missa, qui sine licentia Parochi Missam
audit in Ecclesiis Mendicantium, cum aliud sit pro-
prium Parochum contemnere, aliud licentiam ab eo
non petere, vt perspicuum est. AR-

ARTICVLVS II.

Ad quid hoc Præceptum obliget.

PRÆCEPTVM Ecclesia non obligat nisi ad audiendam unam Missam, etiam in die Natalis Domini. Nec ut huic præcepto satisfiat, refert an sit Missa latina, an græca; vel alterius Idiomatis ab Ecclesia approbati: neque an sit Missa propria illius diei, sufficit enim dummodo Missam audias.

Ex præcepto audiendi Missam tenemur integram Missam audire, adeo ut sit peccatum mortale partem illius notabilem, sine causa omittere. Est autem difficultas quam pars Missæ notabilis censeatur, qua in re varij sunt dicendi modi sed ille videtur probabilior, & in praxi sequendus qui ait, omissionem Evangelij cum antecedentibus sufficere ad peccatum mortale, etsi reliqua omnia audiantur.

Quamquam non caret probabilitate quod aliqui aiunt, non esse obligationem audiendi duo Evangelia in vna Missa, adeoque satisfieri præcepto Ecclesiæ, si quæ immediatè sequuntur post primum Evangelium audiantur, cum reliquis vsque ad vltimum Evangelium inclusivè. Verùm hoc in praxi minimè consulendum arbitror, cum non careat periculo. Quod autem aliqui dicunt, eum qui Evangelium non audiuit, satisfacere si priuatim illud recitet, minimè audiendum est; cum hæc recitatio non possit spectare ad integritatem Missæ.

Etsi non pauci existiment, eum satisfacere Præcepto Ecclesiæ de audienda Missa, qui audit priorem partem Missæ ab vno sacerdote, posteriorem ab alio; oppositum tamen videtur nobis probabilius, tum quia tenemur vnâ & integram Missam audire, at certè ex duabus medietatibus duarum Missarum non coalescit vnâ & integra Missa; tum quia aliàs posset quis satisfacere huic præcepto, simul audiendo

primam medietatem vnius Missæ, & secundam medietatem alterius. Imò si vnus Sacerdos primam partem Missæ diceret, quamdiu alius recitat secundam, alius tertiam, & alius quartam, quatuor istas partes eodem tempore audiens, præceptum de audienda Missa censeretur implere; quod mihi valde absurdum videtur.

Licet non sit peccatum mortale aliquam partem minime notabilem Missæ scienter, & sine causa omittere, est tamen peccatum veniale, eoque grauius quo pars omissa est maior. Verum excusantur qui aliquas Missæ particulas coguntur prætermittere, ut Thus, vel ignem deferant, aliaue ministeria exequantur.

Ut satisfiat præcepto audiendi Missam, requiritur præsentia corporalis, ea tamen non sufficit, nisi ad id quod agitur attendatur, ita vt vel verba audiantur, vel ceremoniæ videantur, vel si neutrum percipi potest, ad res diuinas quæ tractantur, attentio feratur. Vnde cæcus satisfacit verba audiendo, surdus ceremonias videndo; qui verò simul cæcus, & surdus est ad rem sacrâ quæ peragitur attendendo; quantum saltem sufficit, vt censeatur sacrificio moraliter præfens.

Aliquorum est sententia non improbabilis, eum satisfacere huic præcepto, qui toto tempore Sacri voluntarie distrahitur, non attendendo ad ea quæ peraguntur, dummodo non faciat opus aliquod externum incompatible cum præsentia modesta & religiosa Sacrificio debita. Verum sententia opposita vt longè tutior est, ita & probabilior, ac communior; adeoque in praxi sequenda, vt in simili dictum est in Idea Theologiæ Moralis, vbi de horis Canonicis. Ecclesia enim præcipit assistentiam moralem, & religiosam, qualis non est si animus continuo ad alia distrahitur; ita vt ad mysterium quod celebratur nullo modo attendat.

Nec propterea existimes, eum non satisfacere præcepto

cepto audiendi Missam, qui quam diu Sacrificio assistit, horas Canonicas persolvit. Quamvis enim hinc intentio ad Missam requisita paululum minuatur, adhuc tamen mediocriter attentio ad illam potest adhiberi; quod sufficit ut satisfiat præcepto de audienda Missa, sicut etiam sufficit Præcepto de horarum recitatione, si recitans mediocriter attentus sit.

Non tamen puto eum Præcepto satisfacere, qui quam diu Missa celebratur peccata sua confitetur, ita ut interim notabilis pars Missæ præterlabatur. Ille enim tunc non censetur moraliter præsens Sacrificio, cum ad illud nullomodo attendat. Et idem dic de illo qui tempore Missæ conscientiam suam adeo accuratè examinat, ut non attendat ad ea quæ à Sacerdote peraguntur, adeoque non nisi corpore sit præsens Sacrificio

Ut satisfacias Præcepto audiendi Missam, non opus est ut habeas voluntatem expressam tali Præcepto satisfaciendi. Unde si audis Sacrum cum attentione debita, satisfacias Præcepto, etsi ignores esse diem festum, adeoque careas voluntate expressa satisfaciendi: siquidem non obstante tali ignorantia, id quod præceptum est liberè exequeris.

Quod si quis sciens esse diem festum. Sacrum cum sufficienti attentione audiat, expressè tamen intendat non satisfacere Præcepto Ecclesiæ, tunc aliqui probabiliter existimant, eum tali actu Præcepto non satisfacere, adeoque teneri aliud Sacrum audire. Verum etsi ille ex communi sententia peccet mortaliter contra præceptum naturale divinum, quo tenemur obedire Superiori iusta præcipienti, probabilius tamen videtur, eum præcepto Ecclesiæ satisfacere; eo quod voluntas illa qua vult præcepto non satisfacere, non impedit quin ponatur actus præceptus, nimirum auditio libera Missæ. Non enim præceptum est, ut Missam audiendo intendas satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed tantum ut actu Missam cum libertate, & attentione requisita audias.

Communis est sententia, hominem posse interdum

fatisfacere præcepto per actum de se bonum, ex circumstantia tamen aliqua ab operante vitiatum, ut si quis cum tenetur dare eleemosynam, eam det ex vana gloria. Atque hæc generalis doctrina facile applicari potest ad Missæ auditionem, si ut per illam præcepto satisfiat, nulla requiritur attentio, vel devotio in æterna ut quidam arbitrantur. Imò in communi sententia, quæ exigit attentionem internam, illa duo simul coherere possunt, nimirum quod quæ ex pravo fine v. c. ad furandum, Ecclesiam adeat, & quod Missæ cum sufficienti intentione intersit. Unde ille implet præceptum Ecclesiæ, etsi peccet mortaliter.

Famuli, & pueri qui ab heris, & parentibus in Ecclesia detinentur inuiti, quandiu Missa celebratur, aliàs non audituri, peccant mortaliter ob pravam illorum affectum: at nihilominus præcepto satisfaciunt, si cum attentione requisita intersint. Si tamen omnino per vim, voluntate eorum positivè renitente, retinerentur, Præcepto nequaquam satisfacerent, quia talis præsentia non esset humana, & libera, quæ illis requiritur ad impletionem præcepti.

Possumus licitè Missam audire à Sacerdote, quem scimus versari in peccato mortali; imò & ab illo petere ut Missam celebret, si alius non adsit qui dignè sit celebraturus. Quia rem ex se bonam petimus, quam ille dignè exequi potest, si velit, & debet. Nec tenemur nos priuare commodo aliquo spiritali aut temporali, quod ex Missa speramus, ut peccatum proximi vitemus; sicut non tenemur abstinere à petitione mutui, etsi sciamus mutuantem viuras à nobis exacturum. Loquor de Sacerdote qui scilicet non habet impedimentum peccati mortalis, nam si præterea censura aliqua obstructus sit, an licitè Sacramenta ab eo peti possint, dicetur infra ubi de censuris.

ARTICVLVS III.

De causis ob quas à Missa audienda Fideles excusantur.

MVLTA sunt causæ excusantes à Præcepto Missam audiendi. *Primò excusat impotentia corporalis*, dum scilicet non potest quis ob ægritudinem locum adire in quo Sacrum celebratur, aut si potest, non tamen sine periculo morbum augendi, aut relabendi.

Secundo excusat impotentia moralis, cum scilicet non potest quis Missam audire, sine graui damno temporalis, proprio, vel alieno: quæ ratione excusantur custodes arcium, ouium, armentorum, vinearum, vetchores mercium, & similes, quando non possunt res sibi commissas sine periculo ad tempus dimittere, vt sacro intersint. Quo modo etiam excusantur *nutrices*, quæ infantes quos lactant ad Ecclesiam deferre non possunt, nec sine periculo domi relinquere. Item *iter agentes*, quando si Sacrum audiant, periculum est ne socios itineris amittant, indeque damnum aliquod percipiant, quia viam ignorant, latrones timent, &c.

Tertiò excusat impotentia spiritualis, vt si quis sit excommunicatus, vel interdictus: ille enim etsi sit toleratus, non potest cum aliis communicare in diuinis, quamuis alij cum illo communicare possint, quandiu est toleratus. Hoc autem procedit, quando non stat per illum quin à censura absoluat, tunc enim peripicuum est eum non teneri audire Sacrum.

Sed quid si absolutionem obtinere negligat? Alii dicunt quòd etsi tunc peccet mortaliter, non procurando absolutionem à censura, cum potest eam obtinere; ex hypothese tamen quòd eam non procuret, non obligatur Præcepto audiendi Missam, adeoque contra illud non peccat Missam non audiendo. Et inde colligunt, carcere detentos non teneri

Missam audire, etsi non nisi per eos stet, quin ab e
vinculo se expediant. Quia Præceptum Ecclesie
audienda Missa non obligat ad tollenda eiusmodi
remota impedimenta, sed ut cum amota fuerint
Missam audiatur. Verum si hæc, & similia impedimen-
ta facile tolli possunt, & per meram incuriam non
tolluntur, durum videri potest quod ea non tol-
lens ut Missam audiat, cogitans de ea audienda, non
peccet contra præceptum Missam audiendi, nec te-
neatur in confessione de eo arare, se die Festo Missam
non audivisse, cum facile posset.

Nonnulli probabiliter existimant, eum qui tem-
pore interdicti habet privilegium audiendi Missam
non teneri eam audire diebus Festis. Verum alij pro-
babilius oppositum docent, quia per interdictum
non tollitur præceptum, de audienda Missa, sed ap-
ponitur impedimentum excusans ab impletione il-
lis præcepti. Quare ablato per privilegium eo in-
pedimento, iam præceptum incipit de novo vi-
suam exercere, & obligare. Nec mirum quod quis
teneatur uti suo privilegio, quando usus ille est ne-
cessarius, ut impleatur præceptum sub mortali obli-
gans, ut hic contingit.

*Ab hoc Præcepto excusat non solum impotentia spiri-
tualis propria, sed etiam aliena.* Unde mater filia pe-
riculum timens, si Ecclesiam adeat, potest cum illa
domi manere, quoad Missam celebratur. Puella vero
honestaque scit se inhonestè concupiscendam, si
ad templum vadat, potest ut ruinam proximi ca-
veat, ab auditione Sacri interdum abstinere; non
tamen ad id tenetur, cum utatur iure suo. Dico in-
terdum, nam longo tempore ab ingressu templi ab-
stinere, ad vitandum peccatum alterius, nullo modo
licitum videtur.

*Quarto excusat obedientia, ut cum famulus Missam
omittit, ne heri morosi à quo alias malè habere-
tur, iussa detractet. Si tamen nullum imminet
græve incommodum, tenetur famulus Missam au-
dire.*

dire, potius quàm quod ab he'o ipsi præceptum est, exequi. Hinc etiam non debet fœmina Missam die Festo omittere, etsi timeat se propterea à marito verbis duriusculis excipiendam. Ea enim non est causa sufficiens, vt præceptum sub mortali obligans prætermitti possit.

Quinto excusat consuetudo, qua ratione excusantur mulieres, quæ aliquo tempore post mortem mariti domo non exeunt. Quod aliqui ita extendunt, vt liceat viduis per integrum annum domi se continere, etsi interim Missam non audiant, si talis est loci consuetudo, vt sine iactura honoris citius exire non possint. Ex hoc etiam capite excusari possunt fœminæ, quæ aliquo longiori tempore à partu domo egredi non solent, iuxta loci consuetudinem; est opus citius sine periculo corporali foras prodire.

Sexto excusat charitatis opus, vt cum aliquis ne infirmum deserat, Missam omittit. Non est autem necesse vt infirmus sit in extremo vitæ periculo, sed sufficit quod grauius ægrotet, & medicamentum vel cibus ei porrigendus sit, circa tempus Celebrationis Missæ, neque sine incommodo differri possit. Imò probabile est Præceptum audiendi Missam, cum sit merè humanum, non adeo stricte obligare, quin tibi liceat Sacrum omittere, quando grauius ægrotans instanter rogat ne eum deserat; ita vt non sine aliqua molestia, & animi anxietate absentiam tuam passurus sit.

Hinc autem à fortiori colligitur, hominem iuste excusari à Præcepto audiendi Missam, non modo quando tenetur ex Præcepto confiteri, nec potest vtrique Præcepto satisfacere, sed etiam quando sine graui damno spirituali, non potest differre cōfessionem alioqui minime præceptam, vt contingeret si quis in tubilæo non posset a grauibus peccatis absolutionem obtinere, nisi Sacrum in die Festo omitteret. In hoc enim casu aliisque similibus, Charitas

baptizatos ad hoc non teneri, cum peccata Baptismum antecedentia per Baptismum tollantur, nec sint materia Confessionis Sacramentalis. Secundo baptizatum qui habet tantum peccata venialia, non teneri ex Præcepto Diuino ad hoc Sacramentum accedere, cum eiusmodi peccata aliis modis remitti possint. Tertio eos omnes qui sibi conscij sunt peccati mortalis, post Baptismum commissi, teneri ad susceptionem huius Sacramenti, ex vi Præcepti Diuini; adeoque infantes ad illud obligari, cum primum sufficientem habent deliberationem ad peccandum mortaliter.

Dico 2. eum obligari, si habet copiam Sacerdotis, ut inuam deficiente Sacerdote, hominem in periculo, vel articulo mortis constitutum, non teneri peccata sua manifestare non Sacerdoti, cum à solo Sacerdote eorū absolutionem validè obtinere possit. Ille tamen poterit obtinere remissionem peccatorum, & saluari per actum contritionis. Quare cum in bello, & aliàs sæpe contingat homines non habere copiam Confessarij, quando è vita excedunt, monendi sunt pœnitentes ut in eo casu, si fortè occurrat, conentur se excitare ad detestationem peccatorum omnium mortalium, quibus obstricti sunt, intuitu infinitæ Bonitatis Dei per illa peccata summè offensi, & non tantum, ex metu incurrendi pœnas tartareas, vel æternam Beatitudinem amittendi. Quamuis enim posterior iste metus sit bonus & laudabilis, sufficiatque ad iustificationem quando eum coniunctus est, solus tamen extra confessionem non confessione debito, & Sacramentali absolutione sufficit, ut homo remissionem peccatorum mortalium obtineat; adeoque tenetur peccator in periculo mortis, deficiente Confessario, actum veræ contritionis elicere, seu de peccatis dolere, quatenus sunt offensa Dei summè boni, & amabilis.

Dico 3. Præceptum, illud obligare non tantum in mortis articulo, cum scilicet quis iamjam moriturus

rus est, sed etiam in mortis periculo, vt dum quis bellum aggreditur, aut periculosam nauigationem suscipit, aut transit per loca grassatoribus infestata, aut dum mulier parit saltem prima vice, imò & alias si prius experta est periculum. Ex quo intelligitur, cum qui postquam in graui morbo confessus est, peccat mortaliter, teneri iterum confiteri, si adhuc durat periculum.

Dico 4. ex vi præcepti Diuini, peccatorem in periculo constitutum, teneri ad validam confessionem, quare hoc præceptum non impletur per confessionem inuvalidam, siue inuvaliditas oriatur ex parte penitentis, quia culpabiliter prætermittit aliquid necessarium ad valorem confessionis, siue ex parte absoluentis, quia non profert verba necessaria ad absolutionem, vel non cum debita intentione: tunc enim non ponitur res præcepta quoad substantiam: vnde & si non imputetur penitenti defectus qui oritur ex parte Confessarii: ille tamen tenetur per se loquendo, iterare confessionem vt denuò absoluaatur.

Vt autem quæ dicta sunt de necessitate contritionis in articulo mortis eliciendæ, quando deest Confessarius, clariora euadant, nonnulla obseruanda sunt, 1. constitutum in articulo, vel periculo mortis, non teneri elicere actum contritionis, circa peccatum mortale de quo cum sufficienti attritione confessus fuit. Quia iam per Sacramentum à tali peccato iustificatus est.

Obseruandum 2. peccatorem in dicto statu constitutum posse iustificari per vnum actum contritionis, qui generatim feratur in omnia peccata, nec opus esse vt circa singula peccata singulos contritionis actus eliciat. Vnica enim detestatio peccatorum omnium ob Deum summè dilectum æquualet multis singularibus detestationibus, imò longè vtilior est, cum omnia peccata comprehendat, etiam ea quorum non habetur memoria: cuius opus positum contingit in singularibus detestationibus.

Vnde

Vnde patet veram peccatorum contritionem in momento haberi posse.

Observandum 3. ad veram contritionem non requiri; quod sit absolutè summa intensiue; quia nulla datur contritio adeo intensa, quin intensior dari possit. Neque quod sit intensiue summa comparatiue, ita scilicet vt homo intensius seu maiori conatu & affectu peccatum detestetur, quàm quodcumque aliud malum. Sic enim longè intensior requiretur contritio ad iustificationem, in eo qui ob mortem filij aut parentis, intenso aliquo dolore tangitur, quam in illo qui nullo tali actu afficitur, quod cum aliquo fundamento dici non potest. Quare ad veram contritionem non alia intensio necessaria est, quàm quæ ad ipsam actus substantiam requiritur. Sic enim est actus entitatiue supernaturalis, ad obtinendam peccatorum remissionem sufficienter per se ipsum proportionatus.

Observandum 4. ad veram contritionem requiri, quod sit summa appretiatiue, ita vt quamuis voluntas non detestetur peccatum maximo & intensissimo conatu aut etiam actu intensiori, quàm aliquod malum temporale; mallet tamen quodcumque aliud malum subire, quàm Deum offendere; eo quod pluris æstimat amicitiam diuinam, quæ peccato violatur, quàm quæcumque bona creata, quibus alia mala priuant.

Quomodo autem dolor, qui est summus appretiatiue, non etiam sit summus intensiue, intelligi potest exemplo fœminæ, quæ magis intense dolet de morte filij, quàm de morte mariti, & minùs appretiatiue, eo quod maritum pluris æstimat.

ARTICVLVS. II.

De Præcepto Ecclesiastico confitendi peccata.

PRÆTER Præceptum diuinum obligans ad confessionem in articulo mortis, datur Præceptum

Es-

Ecclesiasticum obligans ad confessionem annuam, adeo ut ex vi illius teneantur omnes Fideles utriusque sexus, semel singulis annis confiteri omnia peccata mortalia, quorum habent conscientiam, ut patet ex Concilio Lateran. cap. *Omnis utriusque*, & ex Trident. Sess. 14. Can. 8. & ex consuetudine ubique recepta.

Et si nonnulli dicant, pueros ante annum duodecimum hoc Præcepto Ecclesiastico non obligari, communis tamen & sequenda sententia est, eos obligari statim atque peccati mortalis sunt capaces; quod non tam ex annorum numero, quam ex iudicij maturitate pensandum est.

Qui nullius peccati mortalis sibi conscius est, non tenetur ex vi huius Præcepti Ecclesiastici confiteri, & si multa peccata venialia admiserit, ut ex dictis sufficienter colligi potest. Cùm tamen quisque teneatur Eucharistiam sumere in Paschate, rationi valde consentaneum est, ut carens peccatis mortalibus, non accedat tunc ad Sanctissimum Sacramentum, nisi præmissa confessione venialium. Maxime si non possit sine scandalo confessionem omittere.

Nonnulli existimant huic Præcepto Ecclesiastico satisfieri, per confessionem defectu doloris inuvalidam, & sacrilegam. Verùm hoc meo iudicio caret probabilitate, nulloque modo in praxi sequendum est, quia præceptum confessionis substantialiter est diuinum, & quoad solam temporis determinationem Ecclesiasticum; ex præcepto autem diuino tenetur homo integre, & validè, quantum est ex se, confiteri, ut ante dictum est. Unde publici peccatores ad confessionem admissi, non satisfaciunt Præcepto annuæ confessionis, si ob defectum sufficientis dispositionis sine absolute dimittantur, adeoque iterum confiteri debent.

Imo existimo non satisfieri huic Præcepto, licet defectus oriatur ex parte sacerdotis, ut in simili ante dictum est. *Observandum* tamen est discrimen inter

ter hunc, & præcedentem casum, quòd culpabiliter faciens confessionem inuvalidam, subiacet pœnis Ecclesiasticis latis contra transgressores huius præcepti; non autem qui bona fide ad hoc Sacramentum accedens, culpâ Sacerdotis non absoluitur, quia pœna non imponitur nisi propter culpam.

Annus intra quem Præceptum hoc obligat, computatur à nonnullis à prima die Ianuarij, vsque ad diem vltimam Decembris; Ita vt quouis anni die huic præcepto satisfieri possit. Tutius tamen est annum computare ab vno Paschate ad aliud, vt etiam in praxi seruari solet.

Quorundam est sententia, eum qui non impleuit præceptum confessionis vno anno, non teneri statim initio sequentis illud exequi. Oppositum tamen tenendum est, quia vt satis colligitur ex communi Doctorum sensu, Ecclesia non sic determinauit tempus confessionis, vt eo elapso præceptum non amplius vigeat, vt fit in præceptis audiendi Missam, ieiunandi, & similibus, quæ certo diei affixa sunt, neque amplius obligant; sed vt ostendat quantum confessio differri licitè possit. Quare qui vno anno non est confessus, toties peccat mortaliter, quoties anno sequenti oblatam occasionem confitendi negligit. Tenetur enim prima data occasione confiteri, si commodè potest; vnde tunc sine causa confessionem præmittens, violat præceptum obligans sub mortali, & sic de singulis occasionibus sequentibus. Qui tamen in mortis periculo confessionem omisit, non tenetur eo elapso confiteri, vt præcedenti obligationi satisfaciat.

Qui hoc anno confitetur, vt satisfaciat obligationi anni præcedentis, tenetur iterum antequam iste annus elapsus sit, confiteri, si contingat eum incidere in peccatum mortale. Prima enim confessio veluti retrahitur ad annum præcedentem, adeoque non magis sufficit ad extinguendam obligationem anni currentis, quàm si anno elapso facta esset. Præ-

sertim

fertim quia Ecclesia obligans te singulis annis ad confessionem, intendit tibi hoc anno imponere obligationem distinctam, ab obligatione anni precedentis: quo fit ut nequeas utriusque simul, eadem confessione satisfacere.

Similiter tenetur, ex communi sententia, confessionem anticipare, qui praevidet se reliqua anni parte non habiturum copiam Confessarii; Sicut ille tenetur hora 6. Missam audire, qui praevidet se reliqua die impediendum, ne Sacro assistere possit.

Cum venialium confessio non sit de praecepto, qui sola venialia confitetur, si post modum incidat in mortale, tenetur eo ipso anno illud confiteri. Contra vero si quis initio anni peccatum mortale confessus est, etsi iterum incidat in mortale, non tenetur ex vi huius praecepti illud confiteri ante finem anni; quamvis oppositum sit tutius, & consulendum. Dico ex vi huius praecepti, nam ut communicet, tenetur sacramentaliter confiteri.

Qui in confessione annua inculpabiliter omittit aliquod peccatum mortale, non tenetur iterum confiteri, statim atque memoria talis peccati occurrit, sed potest illius confessionem differre usque ad annum sequentem. Quia cum fecerit confessionem formaliter integram, & absolutionem valide obtinuerit, praecepto satisfecisse censetur.

Ex iure constat eos qui transgrediuntur praeceptum annuae confessionis, ab ingressu Ecclesiae arcendos esse, & priuandos Ecclesiastica sepultura. Quod fieri nequit nisi per sententiam iudicis, adeoque ex hypothesi quod peccatum in iudicio probetur.

Quamvis ex iure communi, non imponatur poena excommunicationis transgressoribus huius praecepti, ipso facto incurrenda, imponitur tamen iure particulari in variis Diocesis, & consequenter ibi incurritur cum primum peccatum commissum est, licet exterius probari nequeat.

Etsi peccent infantes, qui post sufficienter adeptum

tumrationis vsum, Ecclesiasticum præceptum annuæ confessionis scienter violant, non tamen pœnas iam dictas ante annos pubertatis incurrunt, ex probabiliori sententia, quæ etiam pueros Clericos se mutuo percutientes, excommunicatos negat, magisque verberibus, quàm absolutione indigere affirmat.

ARTICVLVS III.

De dolore ad veram confessionem requisito.

VT valeat confessio, tenetur pœnitens dolere de peccatis commissis, adeo vt non satisfaciatur Præcepto siue diuino, siue Ecclesiastico, si peccata recitet sine intimo sensu doloris, sed per modum cuiusdam historię.

Qui vult peccata confiteri, debet se excitare ad verum & formalem dolorem peccatorum, eumque supernaturalem, quiue coniunctus sit cum voluntate efficaci, seu firmo proposito non peccandi de cætero. Vnde non sufficit dolor aliquis tantum virtualis, nec ex motiuo aliquo naturali excitatus, nec qui cum simplici velleitate non peccandi coniunctus est. Non tamen requiritur expressum & formale propositum vitandi peccata, sed virtuale sufficit, inclusum in ipsa detestatione peccatorum præteritorum. Nec necesse est quod pœnitens credat se amplius mortaliter non peccaturum, sed sufficit quod firmiter proponat vitare, cum diuino auxilio, omnia peccata mortalia.

Et si peccator cum accedit ad confessionem, debeat conari ad concipiendam veram contritionem peccatorum, valebit tamen illius confessio, effectumque obtinebit, si accedat cum vera attritione supernaturali, per fidem concepta ex metu gehennæ, vel ex amore cœlestis beatitudinis. Ille enim est communis Ecclesiæ sensus, vt apertè sumitur ex Concilio Trident. Sess. 14. Cap. 4. & oppositum ab Vniuersitate

uerſitate Pariſienſi anno 1638. damnatum fuit hiſ
 verbis: *quæ tradit de attritionis inſufficientia, & contri-
 tionis ex perfectâ charitate absoluta neceſſitate, ad reci-
 piendum Sacramentum Pœnitentiæ: & quæ addit, & ap-
 probat de abſolutione, quod nihil aliud ſit quam declaratio
 luridica peccati iam remiſſi, damnauit quoque Facultas,
 & cenſuit has propoſitiones eſſe quietis animarum pertur-
 batiuas communi & omnino tute praxi Eccleſiæ contra-
 rias, efficaciæ Sacramenti Pœnitentiæ imminutiuas & in-
 ſuper temerarias, ac erroneas.*

Vnde audiendi non ſunt qui dicunt, denegandam
 eſſe abſolutionem pœnitenti, donec conſtet eum ve-
 rē cōtritum eſſe. Nam præterquam quod certò cog-
 noſci non poteſt, ſine ſpeciali reuelatione, an quis
 vera contritione præditus ſit, communis Doctorum
 piorum ſententia eſt, dandam eſſe abſolutionem
 pœnitenti attrito, dum modo Confeffario probabi-
 liter conſtet, illius attritionem habere has condi-
 tiones, quas requirit Concilium Trident. loco cita-
 to, nimirum quod voluntatem peccandi excludat, &
 ſit cum ſpe veniæ. Talis enim attritio eſt donum Dei,
 & Spiritus Sancti impuſus, non quidem adhuc in-
 habitantis, ſed tantum mouentis, quo pœnitens ad-
 intus viam ſibi ad iuſtitiam parat. Et quamuis ſine
 Sacramento pœnitentiæ pe ſe ad iuſtificationem
 peccatorem perducere non poſſit, eum tamen ad
 Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetran-
 dam diſponit. Ita ſcilicet vt coniuncta cum actuali
 ſuſceptione Sacramenti, hominem vltimatè diſpo-
 nat ad iuſtificationem, quod ſeorſim extra Sacramē-
 tum præſtare nequit. Sic enim intelligendum eſſe
 Concilium patet, tum quia vult tribuere attritioni
 in Sacramento, quod ei denegat extra Sacramentum,
 nempe perducere hominem ad iuſtificationem. Tum
 quia extra Sacramentum attritio illa quam deſcri-
 bit, eſt diſpoſitio remota ad iuſtificationem; quare
 cum ait eam in Sacramento diſponere ad gratiam im-
 petrandam, id debet intelligi de diſpoſitione pro-
 xima.

xima. Tum quia aliàs absolutio Sacramentalis deberet semper supponere peccata esse remissa, adeoque ea per se nullam haberet vim remittendi peccata, sed tantum declarandi esse remissa; quod repugnat non modo prædicto Concil. sess. 14. Cap. 6 sed etiam verbis illis Christi Ioann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.*

Quia in nostra, & communiori sententia, non valet hoc Sacramentum, nisi adsit dispositio necessaria ad effectum illius; confessio valere nequit, nisi dolor ei adiunctus se extendat ad omnia peccata mortalia quæ proponuntur, & ad alia commissa, si quæ inculpabiliter omittuntur. Eo quod nullum peccatum remittitur, nisi de eo quis doleat, & vnum mortale non remittitur sine alio. Vnde qui commisit adulterium, & furtum, & solum adulterium confitetur, ac de eo dolet propter specialem fœditatem illius, putata quia per illud fides coniugalis violatur, non absoluitur validè, etsi furtum inculpabiliter omittat. Quare instruendi sunt pœnitentes, vt quoties ad confessionem accedunt, dolorem concipiant ex motivo aliquo generali, quòd saltem virtualiter se extendat, etiam ad peccata inculpabiliter prætermissa.

Et sic, vt exemplo res notior fiat, qui confitetur adulterium, non debet de illo tantum dolere, ob motivum illud speciale, de quo ante, sed quia per illud Deus summè bonus, & infinite amabilis graviter offenditur, vel vt minimum, quia adulterans priuatur æterna beatitudine, pœnisque tartareis addicitur. Ista enim motiva sunt generalia, & virtualiter extenduntur etiam ad peccata inculpabiliter omissa; si quidem qui dolet se commisisse adulterium, eo quod per illud Deus graviter offenditur, vel quia scit se per huiusmodi peccatum pœnas æternas mereri, profectò ex vi talis motivi censetur virtualiter detestari alia peccata mortalia, quorum non recordatur;

tur; cùm etiam eis Deus grauitè offendatur, & pœna aeterna parata sit. Vnde si eorum haberet memoriam, statim dolorem formalem de ijs conciperet. Contra verò qui dolet de adulterio commisso, solum quia per illud fides matrimonialis violatur, nõ censetur virtualiter dolere de furto inculpabiliter prætermisso, quia furtum non repugnat fidei matrimoniali. Itaque cùm sæpe contingat, aliquod peccatum mortale in confessione incogitanter mitti, vt illius remissio obtineatur, oportet vt pœnitens de ijs quæ confitetur doleat, ex aliquo motiuo generali, quod etiam ad peccata ommissa virtualiter extendatur.

Et hoc quidem obseruandum est in confessione peccatorum mortalium. Quod verò spectat ad confessionem venialium, ea valida esse potest, etsi dolor ad illa omnia peccata se non extendat, sed tantum ad aliqua; eo quod vnum peccatum veniale remitti potest sine alio. Vnde qui confitetur leue furtum, & mendacium iocosum, doletque de furto ob specialem illius deformitatem, quia scilicet est proximo nociuum, neque alium dolorem concipit, obtinet absolutionem à furto, non à mendacio,

Hinc autem collige, eum qui peccata tantum venialia confitetur, debere ex motiuo aliquo generali se excitare ad eorum dolorem, vt ita integram omnium etiam omissorum remissionem obtineat. Maximè verò caueat ne sine vllò dolore peccata huiusmodi confiteatur: quia etsi non teneatur illa confiteri, ex hypothesi tamen quod ea confitetur, debet dolorem aliquem vel de illis omnibus, vel saltem de eorum aliquo concipere; ita vt si de nullo doleat, peccet mortaliter: quia causa est quòd forma Sacramentalis proferatur supra materiam indebitam, nullumque sit Sacramentum. Et hoc valde notari velim tum à confessariis, tum ab ijs pœnitentibus qui potius ex consuetudine, quàm ex deuotione confessionem venialium sæpe instituere solent.

Vbi aduerte 1. eum qui confitetur sola venialia, timetque ne sufficienter de villo eorum doleat, debere se accusare de aliquo peccato veniali grauiori aliàs confesso, quod valde dolet se commisisse, aut in genere de peccatis mortalibus aliàs confessis, quorum recordatione ad verum dolorem inducatur.

Aduerte 2 quando in confessione venialium dolor se sufficienter extendit ad aliqua ex illis, nõ ad alia, monendum esse pœnitentem, vt ea in quibus experitur se adhuc cõplacere, tunc non proponat, sed tantum alia à quibus se putat sufficienter auersum. Sic enim vitatur irreuerentia quæ erga Sacramentum committeretur, si proponerentur aliqua peccata, quæ non essent materia sufficiens absolutionis.

Confessio valet, etsi dolor requisitus eam tempore precedat. Vnde qui conscientiam examinans, de peccatis commissis dolet, per ordinem ad confessionem instituendam, valide absoluitur, etsi dũ peccata, confitetur, vel absoluitur, nullum actum doloris eliciat. Quia nimirum cùm confessio ex vi precedentis doloris fiat, ille adhuc censetur virtualiter perseverare, quod sufficit.

Etsi non pauci existiment, sufficere ad confessionem quod pœnitens doleat antequam absoluator, oppositum tamen nobis videtur probabilius; quia si non dolet quandiu peccata confitetur, sed tantum post confessionem, antequam absoluator, iam profectò illius confessio non est nisi nuda, & historica peccatorum narratio, qua ratione dici non potest eam ad valorem, vel effectum Sacramenti sufficere.

Imo hinc consequens videtur, non satis esse ad valorem Sacramenti, quod dolor requisitus confessionem comiteretur, sed requiri vt eam aliquo modo precedat. Eo quod confessio debet esse dolorosa, & lacrymabilis, signumque doloris interni, quod certè non habet, nisi dolor sit causa illius, adeoque eam aliquatenus precedat.

Quare cùm sæpe contingat, pœnitentem non esse
suffi-

sufficienter attritum, quamdiu peccata recitat, confuissimum est curare ut ante absolutionem, non modo eliciat actum aliquem doloris, sed etiam et eo confessionem generatim repetat, dicendo se dolere de peccatis iam confessis, eorumque absolutionem postulare.

ARTICULVS IV.

De aliis qualitatibus ad confessionem requisitis.

AD valorem confessionis non requiritur ut voce fiat, sed sufficit per se loquendo si nutibus, alijsue signis externis peragatur. Est tamen de necessitate præcepti, ut qui loqui potest voce confiteatur. Unde sine graui causa aliter confiteri, est peccatum mortale.

Dico sine graui causa, nam si talis causa intercedat, potest confessarius permittere pœnitenti, ut aliter quàm voce confiteatur, verbi causa si puella proxima verecundia nullo modo adduci possit; ut peccatum aliquod ore confiteatur, quod tamen parata sit scribere in charta, & legendum offerre Sacerdoti.

Quando præceptum confessionis vrget, qui loqui non potest, tenetur alijs signis confiteri, nisi adsit periculum euulgationis; ut si aliter non potes confiteri quàm scripto & probabiliter times Sacerdotem non redditurum chartam, si illi tradas; aut vi ablaturum, si ei legendam offeras.

Valet etiam confessio, etsi non fiat secretò, ut cum sit per interpretem, vel dum in naufragio, aliaue simili necessitate multi simul alta voce confitentur eidem Sacerdoti. Nemo tamen tenetur ex vi præcepti confessionis, hoc modo confiteri, etiamsi in graui necessitate constitutus sit.

Dico ex vi præcepti confessionis, hoc enim cum tanto rigore non obligat. Verùm in articulo mortis constitutus debet ex præcepto propriæ charitatis, confiteri

confiteri quadam peccata venialia per interpretem, vel aliis audientibus, si aliter confiteri non potest. Imò & aliqua mortalia, si ex eorum reuelatione nullum graue incommodum timetur. Maximè si probabiliter timet se non esse contritum, adeoque sine Sacramento damnandum.

Deinde valet illius confessio, qui coram Sacerdote dat generalia signa doloris, nec aliter potest confiteri. Cum enim sua peccata declarat modo possibili, id ex communiore sententia sufficere censetur ad obtinendam absolutionem; imò & ad lucrandum iubilaeum.

Et hoc maxime verum est quando infirmus qui loqui non potest, nutibus satis indicat se petere absolutionem Sacramentalem à Sacerdote. Quando autem dubitatur, an signa doloris quæ exhibet, ex metu mortis impendētis, an verò ex voluntate cōsequendæ absolutionis Sacramentalis orientur, aliqui existimant absolutionem ei tunc conferendam non esse. Verum cum omnes Catholici soleant in eo articulo petere confessarium, dicendum videtur posse Sacerdotem, cui prædicta signa nota sunt, deponere in praxi dubium illud, & probabiliter existimare infirmum velle Sacramentaliter absolui, nisi tales sint circumstantiæ, vt merito suspensus hæreat. Et quamuis omnibus perpensis maneat dubius, poterit infirmum signa prædicta edentem absolueri sub conditione quod intendat per nutus confiteri, & absolui Sacramentaliter à peccatis, sitque ad hoc sufficienter dispositus. Sic enim non fit iniuria Sacramento, & aliunde contingere potest, vt infirmus virtute absolutionis liberetur à peccato mortali, & saluetur.

Maior difficultas est, an Sacerdos possit infirmum rationis vii destitutū præsentē absolueri, si quis testetur eū verbis declarasse, aut nutibus insinuasse se velle confiteri. Dico præsentē absolueri, nā quod Sacerdos non possit absenti absolutionem Sacramentalem impendere, iam certum est apud omnes Theologos.

In hac ergo difficultate tres sunt dicendi modi quorum *primus* omnino negat, sacerdotem posse licite, aut valide absoluere moribundum, qui eo absente confessarium petiit. *Secundus* vero distinguit, nam si quis coram infirmo testatur confessario eum voluisse confiteri, tunc ait confessarium posse, & debere eum absoluere: si autem confessarius non sit certior intentionis moribundi, nisi in absentia illius, sic existimat nefas esse sacerdoti, eum etsi presentem absoluere.

At *tertius* modus quem puto probabiliorē & in praxi sequendum, docet confessarium posse absoluere moribundum sensibus destitutum, qui confessionem petiit, aut signa doloris dedit, etsi huius rei attestatio non fiat coram ipso infirmo. Ratio est quia etsi absolutio sacramentalis non possit validè dari absenti, non tamen videtur confessio inualida, quæ fit absenti per nuntium, aut per litteras, dummodo absolutio non nisi presentem detur. Eo vel maxime quia si moribundus sensibus destitutus est, perinde omnino videtur, siue coram illo, siue extra presentiam illius testetur eum petiisse confessarium, vel dedisse alia signa pœnitentiæ.

Neque hoc repugnat decreto Clementis VIII. Ille si quidem ut varij testantur, damnauit tantum propositionem complexam, quæ ait, licitum esse per litteras, vel nuntium confiteri sacramentaliter confessario absenti, & ab eo absente absolutionem obtinere; non autem illam quæ ait, licere absenti sacerdoti confiteri, & ab eo non quidem absente, sed presente absolutionem obtinere. Quare si casus ille contingat, potest sacerdos, imò tenetur ex charitate absoluere moribundum, saltem sub conditione ut omnis irreuerentia erga sacramentum vitetur.

Sed quid fiet, si infirmus antequam petat confessarium, vel signa contritionis edat, subito obmutescat, & priuetur sensibus, erit ne tunc illi danda absolutio? Respondent aliqui affirmatiuè, quod probant

bant tum ex ratione, quia in necessarijs ad salutem
tutior pars est eligenda; tum facto Clementis VIII.
quem ferunt dedisse absolutionem sub conditione,
homini ex Sancti Petri Ecclesia cadenti, hoc modo,
Si es capax, absoluo te à peccatis tuis. Verum cum con-
fessio sit de essentia huius Sacramenti, non video
quomodo ille qui neque verbis, neque nutibus pe-
tuit confessarium, Sacramentaliter absolui possit. Et
ita tenet communis sententia, quam puto in praxi
sequendam esse.

Rursus confessio debet esse coniuncta cum propo-
sito satisfaciendi, iuxta mandatum Confessarij. Vnde
tenetur pœnitens sub mortali, acceptare pœniten-
tiam grauem sibi sub præcepto impositam, pro pec-
catis mortalibus nisi manifestè sit iniqua: vt si valde
infirmo imponeretur ieiunium plurium dierum.
Tenetur etiam per se illam exequi, si sit personalis, vt
si imponatur ieiunium, flagellatio, oratio, aut quid
simile. Quod si vires ad hoc non suppetant, non te-
netur eiusmodi pœnitentiam implere per alium, aut
in aliud opus commutare. Si verò pœnitentia sit rea-
lis, vt de danda elemosyna, potest pœnitens eam
exequi per alium, nisi de mente Sacerdotis aliter
constet.

Peccat quoque mortaliter, qui grauem pœniten-
tiam in Sacramento impositam non exequitur tem-
pore præfixo quia præceptum violat in re graui. Nec
propterea liber manet ab obligatione eam imple-
ndi, cum primùm commode potest, nisi imposita esset
in honorem determinati temporis, vt ieiunium in
Vigilia Natiuitatis Beatæ Virginis.

Non tamen peccat mortaliter, ex communi senten-
tia, qui pœnitentiam implet in peccato mortali, eo
quod confessarius tantum præcipere solet absolu-
te, vt talis pœnitentia fiat, non autem vt fiat in sta-
tu gratiæ. Verum etsi ex hoc capite non peccet,
aliunde tamen peccare videtur contra reuerentiam
Sacramento debitam, si verum est peccatum mortale

impediri effectū satisfactionis Sacramentalis, vt putant communiter Authores Verūm hæc suppositio nō adeo certa est, quin opposita, qua statuitur peccatum mortale non esse obicem effectui satisfactionis Sacramentalis, probabilis sit, vt alibi ostendimus.

Tandem qui in confessione negat se fecisse peccatum veniale, quod fecit, aut affirmat se fecisse, quod nō fecit nō peccat nisi venialiter. Peccat verò mortaliter per se loquendo, si peccatū de quo falso affirmat aut negat, est mortale: quia confessarium decipit in re graui. Dico per se loquendo, nam qui non tenetur hic & nunc peccatum aliquod mortale, quod commisit, confiteri; non peccat si negat se illud fecisse.

Si tamen pœnitens nullam aliam apponeret materiam, præter peccatū veniale quod non fecit, peccaret mortaliter, & Sacramentum esset nullum, defectu materiz necessaria ad absolutionem.

ARTICVLVS. V.

De integritate confessionis quo ad species, & numerum peccatorum.

IN primis vt valeat cōfessio, species peccatorū mortalium in ea esse declarandas, patet ex Concilio Trident. sess. 14. c. 5. Quod intellige de his speciebus que diuersa sunt in genere moris, non autem de illis que tantū materialiter, seu physicè distinguuntur.

Vnde si Titius tempore præcepti omisit Sacrum, & ieiunium, non sufficit si dicat se bis peccasse mortaliter, sed dicere debet se Sacrum, & ieiunium omisisse. Et similiter si peccauit contra castitatem, iustitiam, aliasve virtutes, cuiusmodi peccatorum species declarare debet.

Si vero occidit aliquem, non interest scire an gladio, an hasta eum occiderit. Si furatus est, non tene-

tur exprimere materiam furti (nisi ea speciem mutet, ut in furto rei sacrae contingit) sed tantum valorem rei furto sublatae. Si in haeresim lapsus est, non tenetur exprimere an sit Lutherana, an Calvinistica, &c. Si tamen circumstantia apostasia iuncta est haeresi, ea declaranda est.

Ut autem haec doctrina facilius ad praxim reducatur, nota 1. peccata distingui specie, ratione obiectorum in quae per se tendunt; ita ut illa sint specie distincta, quae habent obiecta formaliter distincta; quae ratione furtum, adulterium, homicidium, &c. inter se specie distinguuntur.

Nota 2. Peccatum habens suam speciem ab obiecto, interdum aliam speciem sumere a circumstantia aliqua, quando nimirum haec ex se, & independentem a malitia actus, rectae rationi repugnat: ut dum quis mentitur ex intentione furandi; ille enim finis malus est ex se, & independentem a mendacio. Quod si circumstantia actui addita ex se mala non sit, sed tantum quatenus coniuncta est cum actu, qua ratione accipere multum non est malum, nisi quatenus furtum ipsum malum est tunc circumstantia non addit novam speciem actui malo, sed tantum auget illius malitiam intra eandem speciem.

Secundo declarandus est distincte in confessione peccatorum mortalium numerus, ita ut poenitens qui decies furatus est, dicere debeat se decies furatum esse, nec sufficiat si confuse dicat, se pluries peccatum illud perpetrasse.

Qui praecise non recordatur numeri peccatorum, dicat se toties plus minusve peccasse. Quod si postquam facto sufficienti examine dixit v. c. se decies plus minusve blasphemasse, deprehendit se duodecies blasphemasse, non tenetur hunc excessum in sequenti confessione declarare. Secus si non dixit, plus minusve, aut etsi dixerit, si numerus praetermissus assignatum notabiliter excedit.

Quidam aiunt satis esse si meretrices dicant, se tan-

to tempore cuilibet accedenti expositas fuisse. Verum etsi talis modus confitendi sufficere possit vltariis, probabilius tamē est debere meretrices modo possibili principaliores luxuriæ species declarare, quoties nempe cum coniugatis, cum Clericis, & peccauerint.

Quamuis fornicator non teneatur actus inhonestos qui præcesserunt exprimere, sed solam fornicationem; si tamen ista non sequatur, tenetur illos, & nimumque fornicandi declarare, cum vere sint peccata.

Quando voluntas occidendi, vel aliud peccatum externum patrandi statim opere completur, sufficit tunc solum actum externum confiteri. Si tamen sit aliqua temporis distantia inter voluntatem, & actum, oportet vtrumque distinctè patefacere, cum voluntas præterita, & præsens, ob moralem interruptionem, sint duo peccata numero distincta.

Qui se exponit periculo peccatum aliquod mortale committendi, eo ipso peccat mortaliter toties quoties, etiamsi de facto tale peccatum non perpetret. Quod si præsentē occasione, cui voluntarie se exposuit, statim peccat, sufficit si dicat in confessione se tale peccatum commississe: quia tunc hæc duo in vnum peccatum coalescere videntur. Si vero sit aliqua notabilis mora inter prædictam expositionem, & actuale peccatum, sic duo sunt peccata distincta in confessione declaranda.

Qui vno ira impetu, multas eiusdem speciei iniurias in aliquem spargit, vt dum sapius eum vocat ebrium, vnum tantum peccatum mortale committit, in confessione declarandum, quemadmodum qui pluries aliquem gladio percutit, ex eadem iracundia calore, non nisi semel peccat mortaliter: & si percussus sit Clericus, percutiens vnum tantum excommunicationem incurrit. Et similiter qui eodem tempore, ad confirmandam eandem falsitatem

sapius

sapius iurat, non nisi vnus periurij mortalis cense-
tur reus.

Quando autem multiplicantur in iuria diuersa
rationis, vt dum quis alium eodem tempore vocat
ebrium furem, luxuriosum, &c. communis est sen-
tentia, tot committi peccata mortalia in confessione
sigillatim declaranda. Verum oppositum nonnullis
videtur probabile, adeoque iuxta illos sufficit, si pe-
nitens dicat se aliquem pluribus verbis iniuria gra-
uiter affe. isse. Quemadmodum si alicui furatus es
crumenam, libros, & pallium, satisfacies si valorem
horum omnium exprimas.

A: si quis vno ictu tres vulnerat, vel occidit, perir-
degora Deo reus est, ac si tribus ictibus id praestaret.
Vnde censeatur triplex peccatum mortale, saltem re-
quiuenter. seu virtualiter committere, & si quos
occidit sunt Clerici, triplicem excommunicationem
incurrit.

Hinc qui vno actu vult totam aliquam familia
interimere, tot virtualiter committit peccata, quot
sunt persona in ea familia contenta. Vnde non suffi-
cit si dicat in confessione, se habuisse animum occi-
dendi, sed debet assignare numerum personarum
quas interficere vult. Qui tamen totam aliquam
domum vult incendere, vnum tantum peccatum
mortale committit.

Qui non habet peccata mortalia, debet ex proba-
biliori sententia, aliquod veniale in specie declara-
re; nec sufficit si dicat generatim se venialiter pec-
casse, nisi nullius peccati venialis in specie memoria
occurrat. Quia etsi non teneatur confiteri peccata
venialia, ex hypothesi tamen quod vult confiteri, te-
netur certam aliquam & determinatam materiam
formae subiicere. Non tamen necesse est confiteri nu-
merum peccatorum venialium, nec singulas eorum
species.

Vt autem ista clariùs intelligantur, obseruandum
est in peccatis quae interius consummantur, qualia

sunt odium, hæresis, delectatio morosa, &c. multiplicata voluntate peccatum multiplicari. Vnde in confessione declarare debes quoties talem voluntatem conceperis. Quod si variae illius interruptiones deprehendi nequeunt, sufficit si dicas te v. c. per horam in prava aliqua cogitatione Veratum.

Similiter peccata quæ exterius procedunt, toties censentur multiplicari quo ad numerum, quoties per contrariam voluntatem interrupta renouantur. Vnde si ex voluntate occidendi Petrum, incipis arma parare, deinde hanc pravam intentionem retractas, ac rursus ad priorem voluntatem regrederis, committis duo peccata in confessione declaranda, idemque dicendum videtur si non retractas quidem priorem voluntatem; sed ad alia opera te accingis, quæ nullomodo conducunt ad occisionem, tantumque tempore durat talis interruptio, vt posterior, voluntas prudentis arbitrio, iudicetur peccatum à priori distinctum.

Quod si actio externa non interruptitur, censetur vnum numero peccatum, etsi actus internus voluntatis interruptatur; vt dum quis vadit ad domum Titij, animo occidendi illum, nec in itinere mutat propositum, etsi non continuò de eo cogitet.

Hactenus dicta ita debent intelligi, vt spectet ad integritatē confessionis, declarare etiam peccata mortalia dubia. Pro quo nota 1. te debere confiteri, tum quando dubitas, an commiseris actū quem scis esse peccatum mortale; tum quando constat te peccasse, sed dubitas an tale peccatum sit mortale, an veniale; tū quando certò scis te commississe peccatum mortale dubitas tamen an illud confessus fueris.

Nota 2. Peccata certa tanquam certa confitenda esse & dubia tanquam dubia; quando autem proponitur in confessione aliquod peccatum dubium, addendum esse aliud certum, alioqui absolutionem non nisi sub conditione dandam esse.

Nota 3. cum qui confiteretur peccatum quod fecit, dubitans

dubitans an esset mortale; non teneri denuò illud confiteri, etsi postea cognoscas esse verè mortale. Qui tamen confitetur dubitans, an commiserit aliquod peccatum, quod est mortale, tenetur iterum eiusmodi peccatum confiteri, si certo postea constet se illud commisisse.

ARTICVLVS VI.

De integritate confessionis, quoad peccatorum circumstantias.

DUBITARI non potest, quin declarandæ sunt in confessione circumstantia illa, quæ ita peccati speciem mutant, vt ex veniali faciant mortale; sicut contingit dum quis leue furtum committit, vt suffocetur, vel occidat.

Certum etiam est declarandas esse circumstantias, quæ actui secundum se malo nouam speciem malitiae addunt ita vt idem actus prout hic & nunc elicitus duas malitias mortales specie distinctas contineat, vt dum quis furatur rem sacram, aut cum persona Deo dicata peccat.

At quamuis non adeo certum sit, declarandas esse circumstantias notabiliter aggrauantes intra eandem speciem, sententia tamen quæ affirmat, eas quoque necessario confitendas esse, nobis temper visa est longè probabilior, hac in praxi consulenda, & sequenda, etsi nonnulli eam vt nimis scrupulosam reiiciant.

Certè non ex scrupulo, sed rationabili ni fallor timore inductus, valde durum existimo, quod tam ille qui mille aureos furatus est, quàm qui duos dumtaxat, teneatur tantùm dicere se furtum mortale commisisse. Hinc enim confessarius aliud nihil concipere potest, quàm vtrumque æqualiter peccasse, vtrumque æqualiter obligari ad restitutionem, & æqualem vtrique pœnitentiam, pro culpa in Deum commissa, imponendam esse. Quod tamen cum

æquitate in iudicio isto requisita, non satis coheret. Accedit quod si nemo teneatur, circumstantiam aggravantem intra eandem speciem, declarare in confessione, sequitur 1. perinde esse, quantum ad valorem confessionis, siue infames aliquem factum crimen imponendo, siue verum crimen occultum propalando, sufficit enim si dicas, te illum in amasse. 2. perinde esse siue ieiunium solvas carnes comedendo, siue tibi non prohibitis utendo; quia satisfacis si dicas, te ieiunium soluisse. 3. perinde esse siue sis secularis simpliciter voto castitatis obstrictus, siue Sacerdos siue Religiosus, siue Episcopus, si contra castitatem pecces. Quia satis est si de laïcis te contra votum castitatis peccasse. Unde quæ poenitentia tibi imponenda est, si sis secularis, eadem & non acerbior tibi iniungetur, et si sis Sacerdos, aut Religiosus. Ita autem & similia à nobis, ut ingenuè fatear, admitti non possunt; adeoque existimo sententiam quæ negat, circumstantias notabiliter aggravantes in confessione declarandas, esse parum probabilem, parumque fini institutionis huius Sacramenti consentaneam videri. Quod tamen dictum sit, saluo meliori iudicio.

Quod spectat ad circumstantias minuentes, aliqua hic sunt certa, & vnum de quo controuertitur. Certum est 1. eas circumstantias quæ peccati gravitatem à deo minuunt, ut ex mortali faciant veniale, confitendas esse, ut dum quis ex inadvertentia venialiter culpabili hominem occidit. 2. eas quæ parum intra eandem speciem minuunt, non esse necessario confitendas, sed posse subtrahi; ut si ab amico rogatus, peccatum mortale commisisti. 3. non teneri poenitentem eiusmodi circumstantias recitare, sed posse illas declarare, si vellet.

Maior est difficultas de circumstantiis, valde notabiliter peccatum mortale minuentibus, intra eandem speciem. Nonnulli putant huiusmodi circumstantias prætermittenda esse: verum sinceritas quæ ad confes-

confessionem necessaria est, videtur exigere vt illa in confessione declarentur; eo quod iudicium Sacerdotis de peccato non parum variant. Et sic v. c. qui post longam constantiam in atrocissimis tormentis, tandem victus adigitur vt incensum idolis offerat, debet declarare circumstantiam illam tormentorum, qua summo opere illius peccatum minuitur, esto adhuc sit mortale Et foemina quae vt rempublicam, aut maritum, aut proprium filium seruaret incolumem, tyranno sui copiam fecit, tale motiuum exponere debet. Idem dicendum de similibus peccatis, de quibus longe aliud iudicium ferendum est, quam si sola amici suasionem, vel ex voluptatis motiuo patrata essent. Fateor tamen tales circumstantias raro occurrere.

ARTICVLVS VII.

De circumstantiis peccatorum sigillatim.

VT quae haecenus de circumstantiis dicta sunt facilius ad praxim in confessione reduci possint, recolendum est ex Philosophia Morali septem esse actuum humani circumstantias, hoc vulgari versiculo comprehensas.

Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Et circa primam particulam (*quis*) notandum circumstantiam personae peccantis in varijs casibus confitendam esse. 1. Si habens votum castitatis fornicatur, debet hanc voti circumstantiam declarare, quia actui intemperantiae addit speciem sacrilegij. 2. coniugatus committens fornicationem, tenetur exprimere circumstantiam coniugij, quia ob illam actui superadditur malitia adulterij. 3. Si coniugatus peccat cum coniugata, vtramque circumstantiam confiteri debet, eo quod iam fit duplex adulterium, etsi vnus actus sit. 4. Sacerdos peccans contra castitatem, tenetur declarare ordinem laicum, nec suffi-

cit si simpliciter dicat, se voto castitatis ligatum esse. Quia circumstantia ordinis sacri est valde aggravans, etiam supra simplex votum. 5. Quod si sit Religiosus professus, debet etiam ex veriori sententia, professionis circumstantiam declarare quia hoc multum auget peccatum. 6. Si sit Episcopus consecratus, circumstantiam characteris notabiliter aggravantem exprimere debet, propter eximiam virtutem quam dicit status Episcopalis supra alios status. Imò hoc aliqui extendunt ad omnes peccatorum mortalium species. 7. Si sit Confessorius, & filiam spiritualem cognoverit, vel sollicitaverit, hanc qualitatem aggravantem manifestare debet. 8. Si quis peccavit cum ea quam tenuit in Baptismo, vel in Confirmatione, hanc circumstantiam, ex qua incestus spiritualis oritur, fatei debet. 9. Si ad consanguineam, vel affinem illicitè accessit, circumstantiam incestus notabiliter aggravantem aperire tenetur, ut si sit in primo, aut secundo gradu.

Circa secundam particulam (*Quid*) nota duas regulas à nonnullis assignari, quibus dignoscatur circumstantia aggravantes in confessione declaranda. *Prior* est, quando gravitas peccati sumitur ex gravitate materiae circa quam versatur, eam circumstantiam esse declarandam, quæ per se spectata peccatum mortale posset constituere. Unde si furtum unius aurei est peccatum mortale, qui duos furatur aureos, tenetur dicere, se duos aureos furatum esse.

Posterior est, in peccatis quorum gravitas sumitur à directione, vel intensione actus, circumstantiam manifestandam esse, quando modus communis ea peccata patrandi, prudentum iudicio notabiliter exceditur. Ut si quis per duas aut tres horas continuas fœdam cogitationem animo versat, vel turpibus operibus vacat; aut si tanto in aliquem afficitur odio, ut eum non modo occidat, sed etiam occisum laceret, variisque ictibus confodiat. Tunc enim non solum actus principalis, sed etiam circumstantia

tia illa extraordinaria excessus declaranda est.

Circa tertiam particulam (Vbi) nota circumstantiam loci sacri declarandam esse. 1. Quando aliquis furatur in loco sacro rem sacram, aut non sacram quæ vel est Ecclesia, vel sub speciali illius custodia, ita vt de illa teneatur. Sic enim locus sacer est circumstantia notabiliter aggrauans, eo quod per furtum grauis illi fit iniuria. Quod si res furto ablata ad locum sacrum neutro ex dictis modis spectat, tunc locus sacer non est circumstantia notabiliter aggrauans, adeoque necesse non est eam declarare in confessione, vt si quis furetur crumenam alicuius, qui sacro interest. Adde videri sacrilegium, furari rem sacram in loco non sacro, v. c. Calicem consecratum in domo aurificis, propter iniuriam rei sacre illatam. Quod intellige, modo fur sciat esse Calicem consecratum.

Secundo, quando quis alium in loco sacro iniuste occidit, grauiterve vulnerat, secus si casu, aut se iuste defendendo, vel alio modo inculpate hæc faciat; vel si loco sacro alium extra existentem occidat, aut grauiter percutiat. Quamuis oppositum dicendum sit, si quis extra locum sacrum positus, alium intra existentem armis missilibus interficiat: sic enim grauis fit iniuria loco sacro, vt perspicuum est.

Tertio, quando quis in loco sacro semen culpabiliter effundit at non si tantum aspectus inhonesti fiant, aut colloquia turpia ibi misceantur. Imo ex multo- tum sententia, & si tactus inhonesti in loco sacro contingant sine pollutione, id non sufficit ad sacrilegium. Existimo tamen foeditatem actus patrati inde grauiter aueri, adeoque iuxta nostra principia, circumstantiam loci sacri in confessione tunc esse declarandam.

Quarto, quando quis violenter extrahit delinquentem e loco sacro: quod intellige in iis casibus, in quibus delinquens gaudet immunitate loci sacri, secus si culpa sit adeo grauis, vt ab immunitate Ecclesie excepta sit. Qua ratione publici grassatores viarum, noturni segetum incendiarii, qui per insidias occidunt

proximos, &c. hac immunitate non fruuntur. Quae in re attendenda est probata loquorum consuetudo.

Circa quartam particulam (*Quibus auxiliis*) nota eum qui aliquem non paratum, ad peccatum induxit; debere confiteri circumstantiam inductionis. Unde qui fornicatus est cum foemina minime exposita, quam ad hoc induxit, non modo tenetur declarare fornicationem, sed etiam inductionem. Secus si foemina erat exposita, esto ad hunc actum singularem eam induxerit; hinc enim grauitas peccati parum augetur.

Eodem modo qui utitur maleficio parato ad tollendum maleficio alio maleficio, etsi grauiter peccet, eo utendo ad talem effectum sic obtinendum, non tamen tenetur confiteri inductionem. Qui vero ex causa rationabili mutuum petit ab usurario exposito, & parato omnibus dare sub usuris, non peccat utendo vel inducendo: quia non petit nisi mutuum, quod ex se licitum est, & sine culpa dari potest.

Addunt aliqui eum non peccare, qui ex causa necessaria petit mutuum expressè & formaliter sub usuris, ab usurario exposito, dum modo talis petitionis obiectum non sit actio per se mala usurarii, sed ipsum mutuum, ut sensus sit, da mihi mutuum, & si usuras exacturus sis. Verum & si haec sententia speculatiuè probabilitatem aliquam habeat, in praxi tamen non satis tuta videtur, adeoque cauendam existimo.

Circa quintam particulam (*Cur*) nota. quando quis peccauit ex fine extrinseco mortaliter malo, declarandam esse circumstantiam finis; ut si furatus est animo fornicandi, vel occidendi: quia hinc actus sumit nouam speciem peccati. Dico ex fine extrinseco, nam si agatur de fine operis intrinseco, seu ad quem ex se ordinatur, certum est non requiri ut talis finis in confessione declaretur, & si ab operante expressè intentus sit. Unde qui ob solam voluptatem forni-

forni-

fornicatur, non tenetur declarare circumstantiam illam finis, sed solum actum fornicandi.

Nota secundo cum qui peccauit ex fine non malo, non teneri declarare circumstantiam illam finis, cum non mutet speciem nec sit multum aggrauans. Vnde qui omisit Sacrum propter studium, non tenetur declarare circumstantiam illam studii, sed solam omissionem Sacri.

Nota Tertio, eum qui peccat ex confidentia misericordiae diuinae, seu sperans Deum illi daturum tempus penitentiae, non teneri eiusmodi circumstantiam declarare, Vnde potest absolui per Iubilaeum, qui ex confidentia illius peccatum alias reseruatum perpetrat.

Circa sextam particulam (*Quomodo*) nota 1. modum peccandi variare interdum speciem, vnde qui furatur sciente & inuito domino, committit rapinam specie à simplici furto distinctam; adeoque in confessione declarandam.

Nota secundo variis modis peccatum ex se veniale fieri mortale. 1. quando vltimus finis in eo constituitur siue explicitè, siue implicitè, ita vt propter illud quis paratus sit mortaliter peccare. 2. quando committens peccatum ex se veniale, putat ex confidentia erronea illud esse mortale. 3. quando peccato veniali additur contemptus Superioris. 4. quando per peccatum veniale aliquis se constituit in periculo labendi in mortale. 5. quando ex tali peccato oritur graue aliorum scandalum.

Nota tertio eum qui ex errore inuincibili putat se, siue hoc egerit, siue oppositum, v. c. siue infirmum deferat vt Sacro assistat, siue Sacrum omittat ne infirmum deferat, peccaturum, non peccare alteram contradictionis partem sequendo quia cum necessario debeat aliquam ex illis eligere, sequeretur eum necessario peccare, quod dici non potest. Si tamen existimat vnum peccatum esse altero grauius, tenetur illud eligere quod minus malum iudicat.

Nota

Nota quarto cum peccare, qui facit aliquid practice dubitans esse peccatum, secus si dubium illius est tantum speculatiuum. Hinc milites licite ad bellum procedunt, & si de iustitia illius speculatiue dubitent modo tale dubium in praxi, ex causa rationabili, deponant. Videnda sunt quae de conscientia diximus in Idea Theologiae moralis lib. I. cap. 3.

Circa septimam & vltimam particulam (*Quando nota 1.* Si quis fornicatur, aut furatur, aut blasphematur die Festo, non esse necessario declarandam in confessione talem circumstantiam seculi o contemptu: quia haec, aliave peccata non magis prohibentur diebus Festis, quam aliis.

Nota secundo, quando quis vna transgressione violat duo praecipua eiusdem rationis, non opus esse declarare circumstantiam diuersorum praecipuorum, ut si non audiat Sacrum die Dominica, in qua Festum occurrit, aut si non ieiunet in Vigilia alicuius Sancti, in Feriis quatuor temporum, vel in Quadragesima occurrente. Secus si sint duae obligationes ad diuersas virtutes spectantes, ut si Sacerdos beneficiarius omitat preces horarias, ad quas tenetur x Religione, ratione ordinis; & ex iustitia, ratione beneficij.

ARTICVLVS VIII.

Quinam sint casus in quibus confessio est valida licet materialiter non sit integra, seu etsi aliquod peccatum mortale reticeatur.

RESPONDEO casus illos, ex communi sententia, varios esse. *Primus*, est, quando ex obliuione, vel ignorantia, aut inaduertentia inculpabili aliquid omititur. Dico, inculpabili, nam si omissio est culpabilis, non valet Sacramentum, ut contingit dum quis peccatum mortale omitit, quia sine villo peccatorum examine confitetur. Secus si tantum venialiter, ut si quis

si quis in disquisitione peccatorum suorum adhibeat paulo minorem diligentiam quam debet, & inde omissio peccati mortalis oriatur.

Secundus, quando propter instantem mortem periculum est, ne poenitens expiret antequam omnia peccata mortalia confiteatur, tunc enim danda est absolutio, & si confessio perfecta non sit. Quod si data absoluteione, potest sine graui incommodo vel molestia aegrotantis, perfici confessio, ea perficienda, & in fine danda iterum absolutio. Hinc si in naufragio, aliove simili casu, multi simul alta voce aliquod peccatum Sacerdoti confiteantur, poterit ille illos omnes abluere his verbis! *Ego vos absoluo à peccatis vestris.* An autem teneatur quis hoc modo confiteri, ex praedictis intelligitur.

Ceterum quod hic dicimus de necessitate poenitentis, extendi potest ad necessitatem ipsius Sacerdotis, ita ut si v. c. audiendo integram confessionem peccati infecti, periculum sit ne ipsemet inficiatur, possit audito aliquo peccato, eum absolueri.

Tertius, quando Sacerdos non potest integrè confiteri, nisi reuelat aliquod peccatum in confessione auditum, ex cuius reuelatione confessarius veniat in cognitionem illius, qui tale peccatum patrauit. Praeceptum enim non reuelandi sigillum confessionis, magis censetur obligare quam praecceptum de integritate confessionis, & si vtrumque diuinum sit.

Quartus, quando ex confessione alicuius peccati, probabiliter oriri potest graue aliquod damnum siue poenitenti, siue cuicumque alteri: praecceptum enim integritatis confessionis antiquiori, & fortiori charitatis praeccepto cedere debet. Caueat tamen poenitens, ne ob leues aliquas coniecturas, ex confessione alicuius peccati tale quid euenturum suspicetur.

Quintus, quando non potest integra confessio institui, nisi detegatur persona complicitis, charitas enim videtur postulare, vt tunc subiceatur peccati species, ex qua complicitale damnum imminet. Quod tamen ali-

aliqui negant, eo quod complex in illud periculum se coniecit.

Id autem intellige, quando tam pœnitens, quam complex sunt noti confessario, neque alius commode adiri potest, & aliunde periculum est ne complex ea confessione grauer infametur, spectata conditione confessarii, qualitate criminis, aliisque circumstantiis quæ prudenter pensari debent. Verum quamuis aliqui putent, peccatum tunc omnino tacendum esse, probabilius videtur solam circumstantiam, ex qua in notitiam complicitis veniretur, reticendam, & peccatum in communi declarandum; vt si ille qui fororem cognouit, dicat se fornicatum esse, si soluta est, aut se adulterium perpetrasse, si est coniugata.

Sextus, quando instituitur confessio de peccatis aliis ritè confessis, potest enim pœnitens vnâ partem hodie confiteri, & cras alteram, siue e dem, siue distincto Sacerdote, & qualibet vice absolui. Imo ex peccatis confessis potest ea, vnde grauis infamia timetur, reticere. Et quamuis dixerit confessario, se velle generalem totius vitæ confessionem apud eum instituere, id non sufficit vt teneatur sub mortali, peccata omnia aliis ritè confessa ei declarare.

Septimus quando pœnitens est ignoti Idiomatis, nec adest confessarius qui linguam illius perfecte calleat instatque præceptum confitendi. Tunc enim potest Sacerdos eum absolueri, etsi peccata omnia illius non satis intelligat. Si tamen alterius confessarii, cui pœnitens integrè confiteri valeat, copia facile haberi potest, ad eum remittendus est.

Octauum casum addunt aliqui, quando pœnitens habet casus reseruatos cum non reseruatis, tunc enim dicunt eum posse, ex rationabili causa, solos reseruatos confiteri Superiori reseruanti, & ab iis absolui; reliquos verò posse confiteri alteri Sacerdote, eorumque absolutionem ab illo accipere. Dicunt autem eiusmodi causam adesse, quando Superior ob

neg-

negotia occurrentia, non potest integram confessionem audire. Verum non puo communes Superiorum occupationes sufficere ad dimidiandam confessionem, cuius integritas est de iure diuino. Si tamē contingeret Superiorem non posse totam confessionem audire, instaretque ex parte inferioris grauis necessitas confitendi, neque posset tunc alteri commodè delegari facultas absoluendi à reseruat, in eo casu concederem prædictam confessionis dimidiationem licitam esse. Sed sanè omnes illæ circumstantiæ vix ynquam simul occurrere possunt, vt perspicuum est.

Circa iam dicta nota 1. et si in dictis casibus confessio, quæ non est materialiter integra valeat; ad valorem tamen illius semper requiri, vt sit formaliter integra, adeo vt omnia peccata declarentur, quæ moraliter manifestari possunt; nec plura reticeantur, quæ iusta causa exigat.

Nota 2. eum qui, ex iusto timore mali impendentis, si integre confiteatur, peccatum aliquod mortale retinere potest, debere instante præcepto confessionis, vel communionis confiteri reliqua peccata mortalia, ex quibus nullum periculum timet; neque fas ei esse ex communi sententia, neglecta confessione, ad Eucharistiam cum contritione accedere.

Nota 3. si quis cum peccato mortali, ex quo damnum timet, non habet nisi venialia, eum non teneri in iam dictis casibus confiteri, sed tantum si verferetur in periculo mortis: tunc enim ex charitate propria, tutiorem salutis viam eligere tenetur, adeoque venialium confessionem inlinuere debet.

Nota 4. eum qui ex rationabili causa, peccatum aliquod mortale in confessione subticuit, non manere liberum ab obligatione illud aliàs confitendi. Nec tamen teneri statim prima data occasione illud confiteri, sed posse expectare vsque ad tempus, quo præceptum confessionis aliunde obligat.

ARTI-

ARTICVLVS IX.

Quid dicendum sit de iteranda confessione.

RESPONDEO hominem verè & directè semel absolutum à peccatis confessis, non teneri amplius per se loquendo, ea Sacramentaliter confiteri. Quia nullum datur præceptum iterandæ confessionis eiusdem peccati, sed tantùm illius semel instituendæ. Dico *directè absolutum à peccatis confessis*; nam si quis à peccatis mortalibus minimè confessis interdum indirectè absoluitur, vt contingit quando ea in confessione inculpabiliter prætermittit, modo dolor interius etiam ad illa sufficienter se extendat, tunc manet obligatio grauis ea confitendi, si quando memorie occurrerint. nõ est obligatio iterùm confitendi peccatũ confessũ, à quo quis tantùm indirectè absoluitur, si quis ex rationabili causa, confiteatur casus reseruatõs Sacerdoti non habenti iurisdictionem in illos. Quamuis enim ab illis indirectè tunc absoluat, teneatur iterùm ea confiteri superiori eos reseruanti, vel alteri qui ab illo acceperit facultatem absoluendi à reseruatis.

Cùm ex præcepto diuino teneamur verum Sacramentum suscipere, vt supra dictum est, quando confessio peccati mortalis fuit nulla & inualida, teneatur pœnitens eiusmodi peccatum iterum confiteri, siue nullitas oriatur ex defectu illius, siue ex defectu Sacerdotis.

Defectus ex parte pœnitentis, obligans per se loquendo ad iterandam confessionem est, quando est integrè confessus sit, non tamen accessit cum sufficienti dolore de peccatis commissis. Quomodo censetur accessisse, si confessus est cum affectu, seu complacentia ad aliquod peccatum mortale, aut sine proposito relinquendi proximas occasiones peccandi, vel

emen-

emendandi vitam in posterum, & seruandi præcepta diuina &c.

Item si aliquod peccatum mortale, sine iusta causa in confessione scienter prætermisit, tenetur integrâ confessionem iterum instaurare, non solum peccatum prætermisum, & sacrilegam illius omissionem confitendo, sed etiam alia peccata mortalia quæ confessus fuerat.

Rursus ex probabiliori sententia, tenetur iterum confiteri, qui ob grauem negligentiam in conscientia discussione commissam, aliquod peccatum mortale in confessione prætermittit; esto videatur sufficienter dolere de peccatis quorum meminit.

Porro vt valeat confessio, non est necesse vt quis in conscientia examinanda, summam quam potest diligentiam adhibuerit, sed sufficit si mediocrem, spectata ipsius conditione, negotiorum quæ tractare soleritate, aut multitudine, consuetudine quam habet raro aut frequenter confitendi, & arbitrio viri prudentis præmiserit.

Addo tamen diligentiam quæ ex se non est sufficiens, posse fieri sufficientem diligentia confessarij. Vnde excusari possunt à peccato mortali vulgares homines, qui aliquantulum conscientiam examinât, & bona fide accedunt ad confessionem, cum proposito fideliter respondendi ad interrogata sacerdotis, quem sciunt esse virum eruditum, & in examinandis pœnitentibus satis accuratum.

Quod si quis bona fide aliquod peccatum omisit in confessione, inuincibiliter existimans non esse mortale, tunc non est obligatio iterandi confessionem, etsi peccans doctior factus, postmodum discat tale peccatum esse mortale; sed sufficit peccatum illud in sequenti confessione declarare. Hinc excusantur homines ne iterare teneantur confessiones, quas in tenera ætate cum eiusmodi defectu instituerunt. Excusantur etiam rudes & illiterati à repetendis confessionibus præteritis in quibus ex ignorantia inuincibiliter

inuin-

inuincibili peccatorum numerum sufficienter non expresserunt. Quod tamen prætermissum fuit, declarandum est modo possibili.

Non tenetur iterare confessionem, qui omnia peccata mortalia confitetur sacerdoti ignoto, & postea venialia sacerdoti ordinario. Qui tamen sæpe hoc modo confessionem diuidit, non videtur habere affectum valde alienum à peccato mortali. Vnde non facile excusarè a sacrilegio, eos qui vt bene audiât apud confessariũ piũ, & grauem, sola peccata leuia illi confiteri solent, & interim alio vtuntur confessario, apud quem peccatorum mortalium sarcinam prius deponunt. Illi enim vtuntur Sacramento, tanquam medio ad sibi conciliandam apud confessarium probum, falsam opinionem sanctitatis, quod in grauem Sacramenti ipsiusque Dei Sacramentorum authoris irreuerentiam haud dubie cedit. Non tamen nego, quin id interdum, ex causa rationabili, licitè fieri possit.

Qui scit se esse excommunicatum, sibi que in hoc statu constituto, licitum non esse Sacramenta suscipere, peccat mortaliter si confiteatur peccata, antequam curet se absolui ab excommunicatione, adeoque tenetur confessionem repetere. Secus si ex ignorantia inuincibili existimet, se posse licitè & validè absolutionem sacramentalem assequi, antequam à censura absoluator.

Qui peccata confitetur, cum proposito non adimplendi iustam satisfactionem à confessario imponendam, inualidè absoluitur, & tenetur confessionem iterare. Idem dic de illo, qui confitetur quidem animo obtemperandi sacerdoti, audiens autem penitentiam sibi impositam, eam sine causa rationabili acceptate renuit, vel acceptatam omnino negligit ante datam absolutionem, adeo vt non curet illam memoria retinere, vt eam postea exequatur, sicque virtualiter, seu interpretatiuè censeatur illius non implendæ propositum habere. Vnde et si

et si fortè postea pœnitentia ductus, satisfactionem iniunctam impleat, tenetur confessionem factam repetere, & grauem illum neglectum declarare.

Qui tamen pœnitentia acceptata, cum seria intentione eam implendi, absoluitur, & postea non vult eiusmodi pœnitentiam exequi, peccat quidem eatenus mortaliter, at non ideo tenetur confessionem præteritam, vt pote validè & legitimè factam, iterare, sed tantùm culpabilem pœnitentiæ omissionem declarare.

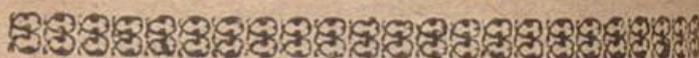
Qui pœnitentiæ oblitus est, adire debet sacerdotem à quo absolutus fuit, si commodè potest, & probabiliter existimat eum pœnitentiæ impositæ adhuc memorem esse, vt ab illo discat quid fieri imperauerit. Quod si confessarium adire commodè nequit, aut verissimiliter credit eum pœnitentiæ iniunctæ non meminisse, in eo casu multi existimant, eum non teneri præteritam confessionem repetere, sed posse indulgètijs, vel pijs opibus defectum satisfactionis sacramentalis, quoad remissionem pœnæ debita, supplere. Tutius tamen est iterum confiteri, vt noua pœnitentia peccatis proportionata imponatur; sic enim integritati Sacramenti modo possibili consulitur.

Qui ex causa rationabili, pœnitentiam sibi impositam commutari desiderat, debet commutationem illam petere in Sacramento pœnitentiæ; quia sicut ligare, ita & soluere pœnitentem, est actus clauium ad forum animæ spectant. Tenetur etiam ex probabiliori sententia, confessionem præteritam iterare, quia alias confessarius non potest in commutatione pœnitentiæ, saltem ab alio iniunctæ satis cautè procedere.

Et hæc de defectibus ex parte pœnitentis dicta sufficiant, quod verò ad eos spectet, qui oriuntur ex parte confessarij, propter quos etiam iteranda est confessio, ij sunt 1. si non sit sacerdos, etsi talis existimetur. 2. si non habeat intentionem absoluendi. 3. si non

non

non sit approbatus ab Episcopo. 4. si careat iurisdictione. 5. si ob distractiones, aut somnolentiam ad peccata mortalia non aduertat. 6. si careat scientia necessaria ad valorem Sacramenti. 7. si essentialia formæ verba non proferat. Quæ omnia lucem accipient, ex dicendis infra de officio Confessarij.

CAPVT III.

DE III. ECCLESIAE

PRÆCEPTO,

QVO IVBEMVR COMMVNICARĒ
semel in Anno.

ARTICVLVS I.

An detur aliquod Præceptum sumendi Eucharistiam.

RESPONDEO I. extare præceptum Diuinum sumendi Eucharistiam, omnes homines ratione vtentes sub peccato mortali obligans, vt satis intelligitur ex verbis illis Christi Ioann. 6. *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Hoc præceptum per se obligat in articulo mortis, vt patet ex praxi Ecclesiae, quæ semper magna sollicitudine curauit, vt extremè laborantibus conferretur viaticum Et sanè cùm ex Euangelio constet de institutione, non de tempore huius præcepti, rationi valde consentaneum est, vt dicamus tunc obligare, quando vsus Eucharistiae est maximè necessarius, nimirum in mortis articulo: quia eo præsertim tempore tenentur homines vires spirituales reficere, cum

corpore
ad gratia
ducunt
ristia.
Ex qu
tiuntur
dices re
necessari
ad Euch
confue
in quo h
Quid
ex deuo
dies inc
uoad co
cauit, ia
firum ta
etiam si
commu
Respo
mendi
prum Ec
nimiru
usque, &
Hoc p
nevent
dum est
incipiur
tima est
ad com
cut adm
do suffi
maiori,
care pos
ptione
præcoci
um sit p
gationi

corporalibus destituuntur, & media adhibere quæ ad gratiam augendam, & conseruandam valde conducunt, inter quæ præcipuum locum tenet Eucharistia.

Ex quo iace ligis, eos qui mortem violentam patiuntur, obligari hoc præcepto. Vnde tenentur iudices reis ad mortem damnatis concedere tempus necessarium, vt peccata Sacramentaliter confiteri & ad Eucharistiam accedere possint. Neque opposita consuetudo probanda est, cum sit contra ius diuinum in quo homines dispensare non possunt.

Quidam existimant, eum qui in Paschate, vel aliàs ex deuotione Eucharistiam sumpsit, si post aliquot dies incidat in periculum mortis, non teneri de nouo ad communionem accedere: quia cum communicauit, iam moraliter extabat tale periculum. Oppositum tamen probabilius est, & in praxi teneadum, etiam si quis pridie quàm cadat in periculum, sanus communicasset.

Respondeo 2. præter illud præceptum diuinum sumendi Eucharistiam in articulo mortis, dari præceptum Ecclesiasticum commuicandi semel in anno nimirum in Paschate, vt colligitur ex cap. *Omnia vtriusque*, & ex praxi vbique recepta.

Hoc præcepto obligantur omnes baptizati ratione vententes; quod tamen non ita strictè accipiendum est, vt infantes ad illud teneantur, statim atque incipiunt vti ratione, cum ex consuetudine, quæ optima est legum interpres, non admittantur infantes ad communionem, statim atque ratione vtuntur, sicut admittuntur ad confessionem; sed tantum quando sufficienti præditi sunt iudicio, vt cum reuerentia maiori, huic Sacramento præ aliis debita, communicare possint. Quo fit vt alij citius, alij tardius ad sumptionem illius Sacramenti obligentur; eo quod alij sunt præcocioris ingenij, alij tardioris. Qua de re iudicium sit penes prudentem confessarium, qui varijs interrogationibus deprehendere poterit, quãdonã infantes

C

ad

ad eum accedentes, sufficienti iudicio pradii sint
vt ad Eucharistia sumptionem admitti debeant.

Cum dicimus hoc praeceptum obligare in Pascha-
te, nomine Paschatis non intelligimus praecise ip-
sum diem Resurrectionis Dominicae, sed tempus cur-
rens à Dominica Palmarum, vsque ad Octauam Pas-
chae inclusiue: ita vt satisfaciatur praecepto Ecclesiae,
qui semel communicat intra illos quindecim dies.
Imò aliqui aduertunt consuetudine variis locis re-
ceptum esse, vt in tota Quadragesima, & octo, vel etiam
quindecim diebus sequentibus, huic praecepto satis-
fieri possit.

Tempus praedictum non est ita determinatum,
quin ex consilio proprii Sacerdotis, communicatio extra
illud possit differri, ex rationabili causa. Dicitur au-
tem hoc loco proprius Sacerdos, quicumque potest
legitimè Eucharistiam Paschalem, de qua hic agimus,
administrare.

Tenantur fideles sub peccato mortali, semel com-
municare intra praedictam quindenam, in propria
Parochia; qui tamen aliqua illius die huic praecepto
satisfecit, potest aliis diebus communicare ex deuo-
tione in aliis Ecclesiis.

Qui non possunt tempore Paschali propriam Pa-
rochiam adire, vt viatores, tenantur in Parochia in
qua pro tempore versantur, communionem Pascha-
lem sumere: cum verisimile non sit, eos ob absentiam
à propria Parochia, liberos esse ab obligatione prae-
cepti, de communiōe annua.

Cum praeceptum communionis determinetur ad
tempus Paschale, qui prauidet impedimentum eo
tempore superuenturum, non tenetur communicatio
anticipare; sicut non tenetur die Sabbati sacrum au-
dire; qui prauidet se die sequenti ita impediendum,
vt Missae interesse non possit. Et ob eandem ratio-
nem, probabile est eum qui non communicauit in
Paschate, non teneri elapso eo tempore, prima data
opportunitate ad Eucharistiam accedere. *Oppo-
situm*

fitum tamen in utroque casu tutius est, & in praxi suadendum.

Aliquorum est probabilis sententia, eum non satisfacere præcepto Ecclesiastico de communione Paschali, qui ad Eucharistiã accedit in peccato mortali. Verùm sententia communis statuit eum satisfacere, quia cum verè sumat Sacramentum Eucharistiæ, præceptum implet quoad substantiã, quod sufficit. Unde etsi ille indignè communicando graviter peccet, non tamen tenetur tempore Paschali iterum communicare; sicut qui die festo sacro interfuit in peccato mortali, non tenetur eadem die aliam Missam audire, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciat.

Quamvis fideles non teneantur communicare nisi in Paschate, & in articulo mortis, optimum tamen consilium est, ut frequenter ad hoc Sacramentum cum debita dispositione, de qua postea, accedant. Cum enim fons gratiarum Christus in eo realiter contineatur, dubium non est quin magnum gratiæ augmentum ex eo percepturi sint.

Ne refert quòd omnes ferè homines in peccata venialia sæpissime incidant, hoc enim non sufficit ut retrahi debeant a frequenti Cõmunione; quin potius hinc moneri debent ad frequentandã Eucharistiã cum ea magnam vim habeat ad remittenda peccata venialia. Imò qui experiuntur se frequenter peccatis mortalibus scèdari, ad frequentem communionem hortandi sunt; eo quòd Eucharistiã instituta est tanquam antidotum, quo non modo liberemur à culpis venialibus sed etiam a mortalibus præferuemur, ut Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. disertè docet. Ipsaque experientia ostendit plerosque virtute huius Sacramenti vitam sanctè transigere, qui aliàs cum ad illud raro accedebant, in gravia peccata præcipites ruere solebant.

Quàm frequens autè esse debeat vsus Eucharistiæ, iudiciũ sit penes prudentem piumque confessarium, qui aliam his aliã aliis iuxta diversitatem dispositio-

num, statuum & personarum regulam, quoad hoc præscribere debet. Itavt alios permittat communicare semel vnaquaque hebdomada, alios tantum semel in mense, &c. Quod dictum volo de secularibus, nam Religiosi, & Moniales debent vt plurimum frequentius ad Eucharistiam accedere, iuxta regularum quas profitentur præscriptum, aut piam consuetudinem in eorum Monasteriis receptam

Etsi communicatio possit aliis quam sumenti prodesse, ex opere operantis, non tamen ex opere operato. Unde decipiuntur qui sumunt Eucharistiam pro mortuis, quatenus putant animas in purgatorio existentes ea sumptione ex vi ipsius sacramenti, seu ex opere operato non parum leuari. Quo sensu S. Thomas 3. p. q. 79. art. 7. ad 3. docet, ex hoc quod aliquis sumit corpus Christi, vel etiam plures, non accrescere aliis aliquid iuumentum.

ARTICVLVS II.

Quanam dispositiones requirantur ex parte corporis, ad Eucharistiam dignè recipiendam.

RESPONDEO I. Eucharistiam regulariter non esse sumendam nisi à ieiuno, vt patet ex communi, & antiqua Ecclesie praxi.

Quod ita intellige, vt non debeat ad communionem accedere qui vel minimum cibum aut potum, etiam per modum medicinæ ea die sumpsit. Vnde qui à media nocte parum saccari, vel alterius rei similis deglutiuit, à communione abstinere debet. Idem confulerem ei qui dubitat se aliquid deglutisse, propter reuerentiam Sacramenti: quanquam aliqui non improbabiliter existimant, præceptum Ecclesiasticum non tam arctè ligare conscientias in casu dubio.

Potest tamen communicare, qui ad vitandum a-

rem noxium, aromata dentibus terit, modo nihil deglutiat: item qui os abluendo, casu traiecit parum aqua in stomachum, aut reliquas cibi dentibus adhaerentes; quia ista non sumuntur per modum cibi, aut potus, sed per modum saluæ. Et idem dicendum puto de eo qui incogitanter parum chartæ, aut ligni, vel muscam traiecit.

Verum tres assignari solent casus, in quibus sumpto cibo licet Eucharistiam sumere. I. est quando id postulat reuerentia Sacramenti, vt si periculum sit ne ab hæreticis iniuriosè tractetur, tunc enim si in loco tuto collocari non potest, à non ieiuno sumi debet, si alius non adsit.

II. quando id requiritur ad perfectionem sacrificij, vt si quis sacrum celebrando, aquam pro vino consecrauit, & sumpsit; ille enim etsi non ieiunus, tenetur vinum de nouo consecrare, & sumere ad perfectionem sacrificij.

Item qui post consecrationem recordatur se non esse ieiunum, tenetur sacrum perficere. Quod si id aduertit ante consecrationem, quamuis absolute non teneatur ex communi sententia, à sacro inchoato desistere, etiam si possit ab altari recedere sine villo infamiae periculo, tutius tamen est, & congruentius in ea circumstantia, vt sacrum non perficiat, præsertim si Canonem non incepit.

Eodem modo particula consecrata, quæ post sumptam ablutioem Calici vel patenæ adhaerescunt, possunt à Celebrante sumi quæ diu est ad altare. Quia cum spectent ad perfectionem Communionis præcedentis, tota consumptio Hostiæ moraliter censetur facta à Sacerdote ieiuno.

Quod si sacerdos postquam ab altari recessit aduertat particulas quasdam in Calice, vel patena superesse, debet curare vt ex honesto in loco seruentur, donec in alio Sacrificio ante ablutioem sumi possint. Quod si locus non patitur vt sic seruentur, debet eas tunc reuerenter sumere.

Nec putes congruentius esse eas consumendas porrigere Laico praesenti, qui paulò ante Eucharistiam sumpsit, etsi nec dum ieiunium soluit. Hac enim particularum sumptio esset noua Communio, à priori distincta respectu Laici, non autem respectu Sacerdotis, ad cuius officium spectat sacrificium perficere, & integrè consumere.

III. Et valde vulgaris casus est, quando aliquis in extremis positus Viatico indiget, nec sine periculo differre potest communionem in aliud tempus, ut ieiunus communicet: tunc enim ille omnium consensu, sumpto cibo communicare potest. Imò quamuis possit ante cibum Eucharistiam sumere, si ad ipsam intempesta nocte deferatur, magis expedit ob reuerentiam Sacramenti, ut ieiunio soluto expectet, donec ipsi congruo tempore, & reuerenter administrari queat.

An autem qui in articulo mortis communionem semel sumpsit non ieiunus, possit iterum in eadem infirmitate communicare non ieiunus, dubitatur inter Authores, quorum aliqui negatiuam partem tulerunt, alij & multò plures, affirmatiuam, cui praxis Ecclesiae fauet. Quia etsi agrotus per primam communionem impleuerit praecipuum diuinum; de sumenda Eucharistia in periculo mortis, si tamen adhuc per plures dies idem periculum durat, pia mater Ecclesiae verisimiliter non intendit ut priuetur hoc Sacramento, quod ad roborandum illius animum, contra tentationes tunc occurrentes multum conducere potest.

Sed adhuc quaeritur, quanta intercedere debeat temporis distantia, inter duas communionem ieiunio soluto factas. Aliqui dicunt requiri triginta dies, sed hoc nimis rigidum est, & communiter rejicitur. Alij putant sufficere tres dies, imò si quis aegre abstinet vel vna die sanctissimo Sacramento, quidam aiunt eum statim sequenti die posse communicare non ieiunus, modo periculum mortis instet. Verum haec opinio nimis laxa videtur, adeoque standum com-

muni-

inuniori sententia quae spatium vnius hebdomadae inter vtramque Communionem postulat.

Vnde qui ob mortis periculum die Dominica v. c. viaticum sumpsit non ieiunus, potest se uenti Dominica iterum communicare post cibum, si adhuc medicorum iudicio periclitatur, nec potest commode ante sumptionem cibi, aut medicinae ad Eucharistiam accedere. Quod si periculum illud per plures hebdomadas durat, aut renouatur, toties potest infirmus, etsi non ieiunus, communicare, si aliter ad hoc Sacramentum accedere nequit.

Non est necesse, ut qui accedit ad Eucharistiam, digesserit cibum praecedentis diei, aut post illius sumptionem dormierit, hoc enim nullo iure praecipitur. Quare qui in Vigilia Natiuitatis Domini, paulo ante mediam noctem comedit potest in Missa, quae post mediam noctem celebrari solet, Eucharistiam sumere, etsi non dormierit, & cibum non digesserit. Quia cum ieiunium incipiat a media nocte, id non impedit quin ieiunus ad communionem accedat.

Non est peccatum statim post communionem cibum sumere; expedit tamen ob reuerentiam Sacramenti, ut comestio aliquandiu differatur.

Respondeo 2. etsi nonnulli existiment, non esse peccatum veniale per se loquendo, accedere ad Eucharistiam statim post confessionem cuiuscunque peccati mortalis & eadem die commissi, probabiliorem tamen videri eorum sententiam qui dicunt, peccatum saltem carnale impedire sub veniali sumptionem Eucharistiae, ea die qua commissum est, etsi per confessionem deletum sit. Quia negari non potest, quin tam cito post huiusmodi foeditatem corporalem, accedere ad hoc Sacramentum, sit quaedam irreuerentia venialis erga Christum, totius puritatis Authorem, nisi causa aliqua grauioris momenti communionem tunc suadeat.

Dico sub veniali, quod enim dicunt aliqui, esse peccatum mortale accedere ad hoc Sacramentum, ante diem

diem integrum post quodcunque peccatum mortale etiam contritione & confessione deletum, nullo iure, aut solida ratione probari potest; adeoque ut omnino improbabile reiiciendum est.

Spectabit tamen ad prudentiam confessarii, interdum præcipere pœnitenti qui incidit in peccatum mortale, ut aliquandiu differat communionem, etiam absolutionem sacramentalem à tali peccato impenderit, si nimirum ex vna parte nulla sit causa vrgens tam cito accedendi ad Eucharistiam, & aliunde dilatio communionis per aliquot dies, ipsi pœnitenti profutura iudicetur. Quod maxime accipiendum est de priuata communionem, nam cum iusta causa celebrandi Missam sæpius occurrat, eo quod sacrificium Missæ in bonum commune ordinatur, non tam facile debet Sacerdos ob peccatum dimissum impediri celebratione Sacri, quam non Sacerdos à priuata communionem.

Non est peccatum communicare post nocturnam pollutionem, quæ sine vilo peccato accidit. Neque etiam peccant coniuges, qui post copulam carnalem inculpate habitam ad Eucharistiam accedunt. Ex congruentia tamen & honestate, communionem aliquanto tempore differre debent, ut cum maiori animi, & corporis puritate accedere possint.

Respondeo 3. Eucharistiam sumendam esse cum gestu corporis, & vestitu modesto, ut res ipsa per se satis loquitur. Vnde obiurgandæ sunt mulieres illæ quæ fucata facie, & pectore aperto ad hoc Sacramentum accedunt; imò & nisi resipiscant à communionem repellendæ propter scandalum quod inde oriri solet.

ARTICVLVS III.

*Quanam dispositiones requirantur ex parte anima,
ad dignam susceptionem Eucha-
ristia.*

RESPONDEO I. requiri statum gratia; quia hoc est sacramentum viuorum, quod non nisi vita spirituali praedictis conferri debet. Unde accedere ad illud cum conscientia peccati mortalis, graue est peccatum mortale, eoque grauius, quo maius est peccatum cum quo acceditur.

Respondeo 2. non sufficere statum gratia;, sed praeterea requiri confessionem in eo qui peccauit mortaliter, et si per actum contritionis, extra Sacramentum iustificatus sit. Hac enim est probatio illa, quam Apostolus sumptioni Eucharistia; praemittendam docet, vt statuitur in Concil. Trident. sess. 13. cap. 7.

Unde hoc obseruandum est discrimen inter Eucharistiam, & reliqua Sacramenta, quod sumens Eucharistiam tenetur prius confiteri, si habet conscientiam peccati mortalis, accedens vero ad alia sacramenta, cum conscientia peccati mortalis, non tenetur praemittere confessionem sacramentalem, sed sufficit quod ea cum contritione suscipiat. Excipit, nisi etiam in eorum susceptione communicare debeat, vt fit in sacra ordinatione, tunc enim ratione Eucharistia;, peccati mortalis confessio praecedere debet.

Potest tamen quis habens conscientiam peccati mortalis, communicare sine confessione, iuxta Trident. loco citato quando duae circumstantiae occurrunt, altera vt sit necessitas sumendi Eucharistiam, altera vt desit confessarius. Circa hoc autem duplex difficultas tractari potest. prior ad quos casus se extendat

tendat necessitas illa communicandi, propter quam deficiente confessario licet non præmissa confessione ad Eucharistiam accedere. Posterior, in quibus scribitur censeatur non haberi copia confessarij. Verum hæc dubia commodius expenduntur sequentibus articulis.

Respondeo 3. ad omnino dignam susceptionem Eucharistia, requiri ut suscipiens doleat de peccato veniali, quod antea commisit, & in ipsa susceptione committat peccatum veniale. Ita ut venialiter peccet, tum si accedat sine ullo dolore peccati venialis, cuius remissionem nondum obtinuit, tum maxime si in ipsa susceptione Eucharistia peccatum veniale actu perpetret, ut si motum vanæ gloriæ admittat, aut distractionem non reiiciat. Non enim negari potest, quin sit aliqualis irreuerentia erga hoc sanctissimum Sacramentum, cum ea dispositione ad illud accedere. Ac præterea quia sic accedens, ponit obicem quibusdam effectibus secundariis Eucharistia, nempe remissioni peccatorum venialium, & feruori charitatis; esto non ponat obicem augmento gratia, quod est effectus illius principalis.

Hinc autem collige, Eucharistiam per se loquendo, cum actuali attentione, & deuotione sumendam esse, ut integrum effectum in suscipiente habeat. Quod tamen non impedit, quin possit administrari Eucharistia, ei qui post usum rationis, incidit in amentiam, si versetur in periculo mortis. Ille enim si iustus est, potest recipere augmentum gratia virtute huius Sacramenti; si vero in peccato mortali versatur, fieri potest ut ante amentiam actum attritionis elicuerit, adeoque per susceptionem Eucharistia iustificetur. Quare si probabiliter constat amentem, vel esse iustum, vel de peccatis præteritis sufficienter doluisse, antequam incidere in amentiam, tenetur parochus ei in extremisposito Eucharistiam porrigere, modo sine periculo irreuerentia id fieri possit. Quo loco quatuor obseruanda sunt, I. Non esse danda.

dam Eucharistiam amentibus, si iudicio medici vsu rationis sint recuperaturi, antequam è vita excedant, sed expectandum donec delirium cessauerit.

II. Ex communi sententia non esse porrigendum Eucharistiam amentibus corpore sanis, ad seruandum præceptum Ecclesiasticum de communione Paschali, sed tantum extremè laborantibus, ne sine viatico intereant.

III. An amentes decenter communicaturi sint, posse deprehendi, si prius ad periculum faciendum, detur illis hostia non consecrata, si enim illam sine irreuerentia sumant, poterit illis Eucharistia porrigi, se, us si irreuerenter se habeant.

IV. Eos qui amentia minimè perpetua laborant, posse communicare quando lucida habent interualla; itemque semifatuos ad communionem Paschalem admitti posse.

ARTICVLVS IV.

Quanam necessitas sufficiat, ut quis defectu confessarii, non præmissa confessione peccati mortalis, ad Eucharistiam accedere possit.

RESPONDEO I. necessitatem communicandi in periculo mortis, ad seruandam præceptum Diuinum, sufficere ut defectu Sacerdotis, liceat non præmissa confessione peccati mortalis, ad Eucharistiam accedere. Vnde in eo periculo constitutus, potest cum contritione Eucharistiã à Diacono accipere.

Respondeo 2. probabile esse, etiam quando instat præceptum Ecclesiasticum communicandi in Paschate, carentem confessario, posse non præmissa confessione peccati mortalis, Eucharistiam recipere, modo probabiliter contritus sit. Si quidem tunc adest necessitas comunicandi ob præceptum Ecclesie, adeo-

que Concilium Trident. de casu illo commodè intelligi posse videtur. Quod autem addunt aliqui, deficiente confessario, licere accedere ad communionem, non præmissa confessione peccati mortalis, diebus Festis, cum quis se sperat ex ea communione fructum non exiguum percipiturum, parum tutum videtur; cum nulla tunc sit necessitas communicandi, & fructus ille aliis modis suppleri possit.

Respondeo 3. carentem confessario, posse contritum ad Eucharistiam, sine confessione accedere, quotiescunque non potest omittere communionem sine gravi infamia, vel scandalo. Quia præceptum præmittendæ confessionis susceptioni Eucharistia, non tam censetur obligare, quàm præceptum conservandi propriam famam, & vitandi scandalum.

Respondeo 4. ex aliquorum sententia, cum qui iam ad linteum Mensæ Divinæ communicaturus accessit, & recordatur alicuius peccati mortalis in confessione obliti, non teneri surgere è Mensa ad quaerendum confessarium, sed posse non præmissa confessione talis peccati ad Eucharistiam accedere, etiam citra periculum scandali, vel infamiae. Quia ille iam iustificatus est per confessionem formaliter integram, & aliunde valde indecens est quod a Sacra Mensa recedat, ante sumptam Eucharistiam. Verùm hoc aliis communiter non placet, neque etiam nobis probatur, nisi quando non potest quis ab altari ante communionem recedere, sine aliqua infamia, & adstantium scandalo. Quia alias non habet locum necessitas illa communicandi, quam exigit Concilium, ut liceat communicare, non præmissa confessione peccati mortalis.

Vbi nota, nonnullos Authores merito hic distinguere inter scandalum & populi admirationem. Dicunt enim solam admirationem non sufficere, ut quis communicet sine confessione peccati mortalis, sed requiri scandalum propriè dictum, quod habet

habet locum, quando datur occasio detrahendi de proximo, eumque infamandi. Vnde aiunt, eum qui ad lintheum communicurus accessit, & recordatur peccati mortalis non confessi, teneri hinc recedere, ut ab illo peccato absoluaturs ante Communionem, si ex eo recessu nihil aliud sequuturū est, quā quādam adstantium admiratio, posse verò communicare non prēmisa confessione talis peccati, si ex illius recessu adstantes sumpturi sunt occasionem de eo detrahendi, vel temerè iudicandi.

Si quæras, an quando quis communicat cum conscientia peccati mortalis, inculpabiliter in confessione prætermitti teneatur elicere actum contritionis, antequam sumat Eucharistiam. Respondeo id non videri absolutè necessarium, cū supponamus illum per confessionē fuisse etiam à tali peccato iustificatum, adeoque in statu gratiæ versari. Non dubium tamen quin longè tutius sit, cum ea dispositione accedere.

ARTICVLVS V.

In quibus casibus censetur deesse Confessarius

RESPONDEO deesse confessarium, tum quando neque præsens adest Sacerdos, neque sine graui incommodo, spectatis iuxta viri prudentis arbitriū, personarum locorum, & temporum circumstantiis, conueniri potest. Tum quando adest quidem Sacerdos sed ille caret iurisdictione necessaria ad absoluentum à peccatis mortalibus, vel à reseruatis quibus communicurus obstrictus est. Tum quādo etsi Sacerdos præsens sufficienti iurisdictione præditus sit, periculum tamen est ne sigillum Sacramentale frangat, aut grauiter noceat pœnitenti, si peccatum mortale quod commisit, illi manifestet.

Vbi nota I. sufficere in articulo mortis, quod adsit simplex Sacerdos carens iurisdictione, tunc enim il-

le potest ex confessione Ecclesie, absoluerè à quibuscumque peccatis Quare si moriens habet copiam talis sacerdotis, tenetur ei confiteri peccata mortalia, quorum habet conscientiam, antequam communicet; imò etsi communicare non possit.

Si verò dum vrget Præceptum Ecclesiasticum cõmunionis Paschalis, aut alias quando communio sine scandalo, vel graui nota omitti nequit, adest tantum simplex sacerdos, carens iurisdictione in mortalia, tunc absolute videtur deesse confessarius, adeoque ad Eucharistiam, nisi præmissa confessione, accedere licet. Si tamen communicaturus putat se tantum esse attritum, tenetur confiteri venialia simplici sacerdoti, vt vi Sacramenti ex attrito fiat contritus, & ad Eucharistiam cum gratia accedat.

Not. 2. cum qui habet casum reseruatum, posse non præmissa illius confessione ad Eucharistiam accedere, quando instat necessitas communicandi, nec adest confessarius habens iurisdictionem in reseruata. Dico, non præmissa illius confessione, nam si præter peccatum reseruatum, habet alia mortalia non reseruata, tenetur ea confiteri, si habet copiam sacerdotis approbati. Quod autem dicunt aliqui, cum teneri tunc confiteri etiam peccata reseruata, id quidem tutius est, sed non necessarium, cum maneat obligatio eadem peccata aliàs confitendi, nimisque durum sit, pœnitentem, ad eadem peccata bis confitenda, cogere.

Hinc autem nonnulli colligunt, si non potest Religiosus sine scandalo, vel infamia communionem aliquo die omittere, & Superior non vult dare facultatem ipsius confessario, viro pio & prudenti, ad confessiones Regularium audiendas approbato, & exposito, cum absolueri a peccato reseruato, tunc perinde esse ac si non adesset confessarius, adeoque licere prædicto Religioso ad Eucharistiam, sine confessione accedere. Quia nimis durum, & tyrannicum est cogere

cogere inferiores, vt se Superiori ipsi præsentent, ad obtinendam ab solutionem à reseruatis.

Imo addunt aliqui, eo ipso quod Superior immediatus pluries requisitus, negauit prædictam licentiam, posse Religiosum absolui à suo confessario, ex tacita concessione maiorum Superiorum, nempe Prouincialis, aut Generalis, vel ipsius Papæ, qui tunc censetur eam concedere, ne casuum reseruatio, quæ in bonum spirituale subditorum facta est, in maiorem eorum perniciem vergat. Hoc tamen non caret periculo; adeoque in praxi minimè consulendum videtur. Quamquam non dubito, quin grauius peccent Superiores, nisi faciles se præbeant in concedenda prædicta licentia.

Nota 3. cum qui dum instat necessitas communicandi, habet tantum peccatum mortale, quod sine graui periculo manifestare nequit, posse non præmissa confessione, ad Eucharistiam accedere; si vero aliorum peccatorum mortalium, ex quorum reuelatione nullum sibi graue damnum timet, conscius est, teneri eorum confessionem Eucharistiæ sumptioni præmittere.

Atque hæc dicta sint de communione Laica. *Quod si speciatim* inquiras, in quibus casibus possit Sacerdos carens confessario, sacrum facere non præmissa confessione peccati mortalis: Respondeo eum id posse in variis casibus: 1. quando tenetur ex officio celebrare, vt alij Missam audiant. 2. Quando Hostia consecranda est, vt viaticum detur morienti. 3. si nequeat sacrum aliquo die omittere sine nota, vel scandalo. 4. si aliquo die Festo non possit sacro assistere, nisi ipsemet celebret.

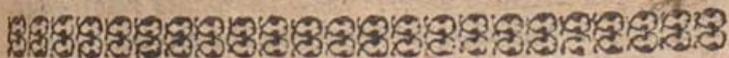
Vbi nota 1. quòd si Sacerdos post consecrationem aduertit se esse in peccato mortali, tenetur sacrum prosequi, & communicare sine confessione, etsi adsit præsens Sacerdos cui confiteri possit. At si recordatur peccati mortalis ante consecrationem, debet ad altare vocare Sacerdotem vt illi confiteatur, si id
sine

sine incōmodo fieri possit. Quod si id fieri nequeat
vel potest sine infamia sacrum inchoatum relinque-
re, vel non potest; si non potest, debet proseguere ut vi-
tet infamiam; si potest, quamuis non peccet sacrum
prosequendo, tutius tamen est ut ab altari recedat.

Nota 2. ex Concil. Trident. vbi supra, Sacerdotem
qui urgente necessitate absque praua confessione
celebrauit, debere quamprimum confiteri. Quae ver-
ba ita communiter intelliguntur, ut contineant re-
rum praeceptum, adeoque Sacerdos peccet mortali-
ter nisi confiteatur, vel statim finita Missa, ut aliqui
putant, vel certe intra duos, aut tres dies ut alij opi-
nantur. Porro hoc praecepto non ligatur Sacerdos,
qui habens copiam confessarij, celebrat sine confes-
sione peccati mortalis; quia ille non celebrat ex ne-
cessitate sine cōfessione, sed ex malitia. Neque etiam
ligatur Laicus, communicans ex necessitate sine con-
fessione, quia Concilium non loquitur de commu-
nicante, sed de celebrante. Ex quo patet Sacerdotem
in necessitate communicantem more Laicorum,
non praemissa confessione peccati mortalis, praedicto
praecepto non constringi.

Nota 3 praeceptum ieiunij seruandū ante sumptio-
nem Eucharistiae, magis quodammodo obligare
quàm praeceptum praemittendae confessionis. Si qui-
dem ex communi sententia, potest Sacerdos carens
confessario, sacrum facere non praemissa confessione
peccati mortalis, ut det viaticum morienti: at quam-
uis Sacerdos ritè confessus sit, si tamen non sit

ieiunus, ei nequaquam licet sacrificare,
ad Eucharistiam in extremis
constituto administran-
dam.

CAPVT IV.
DE IV. ECCLESIAE
PRÆCEPTO.

QVO IVBEMVR CERTIS
anni diebus ieiunare.

ARTICVLVS I.

Quid intelligatur nomine ieiunij.

RESPONDEO ieiunium, etsi interdū
moraliter sumatur abstinentia à
peccatis, significare propriè absti-
nentiā a cibis; Sicque esse in tri-
plici differentia: aliud enim est ie-
iunium naturæ, aliud virtutis, aliud
Ecclesiasticum; de quo præsertim

hic agendum est.

Ieiunium naturæ dicit omnimodam abstinentiam
à cibo & potu, quale seruandum est ex præcepto Ec-
clesiæ, ante communionem, nisi in articulo mortis,
vt supra dictum est.

Quæret hic aliquis, an iure naturæ prohibitum sit
vesci carnibus humanis, etiam in extrema necessita-
te. Nonnulli affirmant, verum probabilius aliis vi-
detur id non esse per se illicitum, adeoque cum non
peccare, qui carens quocunque alio cibo, carnibus
hominis occisi vescitur. Quia ius naturale conser-
uandæ propriæ vitæ, talem esum honestare videtur:
vnde multo magis licitum est in necessitate, vti car-
nibus hominis occisi, per modum medicinæ.

Verum non licet aliquem occidere eo fine, vt quis
alio cibo carens, eius carnibus vescatur. Imò proba-
bile

bile est neminem teneri vesci carnibus hominisocii, etsi omni alio cibo careat, sed quemlibet posse licite mortem suam permittere, ne cogatur facere quod horrorem non exiguum inducit, & speciem aliquam inhumanitatis præ se ferre videtur.

Ieiunium virtutis dicit abstinentiam à cibo & potu, iuxta regulas temperantiæ; ita ut tale ieiunium frangat, qui spectata propria complexione, plus cibi aut potus sumit, quam sit necessarium ad corporis valetudinem debite tuendam.

Vndenotabiliter excedere regulas temperantiæ, cibis se ingurgitando, est per se loquendo peccatum mortale, quod non parum augetur ex omni nocumento inde oriri solito. Et similiter sponte se inebriare, videtur ex se & secluso quocumque damno alio, aut periculo, peccatum mortale; cum eiusmodi excessus rectæ rationi grauitur repugnet.

Quod intelligendum de perfecta ebrietate, qua scilicet quis ex nimio potu rationis usu omnino priuatur: non de imperfecta, quæ facit hominem paulo hilariorem, illiusque phantasiam aliquantulum perturbat: ista enim ex se est tantum venialis.

Sunt qui dicunt, ebrietatem quæ propter sanitatem corporis, medicorum consilio procuratur, non esse peccatum mortale: quia in ea circumstantia ebrietas non est mala intrinsecè, nec est porus immoderatus. Verum alij cautiùs loquentes aiunt, non esse licitum procurare ebrietatem, posse tamen suauitatis causa potum alias immoderatum sumi, et sic prouideatur sequutura ebrietas: sic enim non intenditur ebrietas, sed tantum ex causa rationabili permittitur. Ad eum modum quo nunquam licet procurare, vel intendere pollutionem: licet tamen eam interdum ex causa honesta permittere; seu aliquid facere ex quo prouidetur sequutura.

Qui sponte se inebriat, prouidens se in ebrietate aliquè grauitur vulneraturum, aut occisurum, peccat mortaliter, non tantum quia se inebriat, sed etiam

tiam quia habet voluntatem virtualem, seu implicitam laedendi, vel occidendi. Vnde per se loquendo, duplex peccatum mortale se inebriando committit, etsi forte malum prauisum ex ebrietate non sequatur.

Ieiunium Ecclesiasticum est abstinentia à quibusdam cibis, iuxta praescriptum Ecclesiae, vel receptam consuetudinem. Dico à quibusdam cibis, nam ex communi sententia, hoc ieiunio non est indicta abstinentia à vino, vel alio potu, vt sic.

Ad ieiunium Ecclesiasticum tria requiruntur, nempe, vt certis cibis absteineatur, vt vnica tantum sumatur refectio, vtque ad sumendam refectioem hora competens seruetur: de quibus omnibus sigillatim agendum est.

A R T I C V L V S I I

Quibus cibis abstinendum sit tempore ieiunij Ecclesiastici.

RESPONDEO I. non modo in Quadragesima, sed etiam aliis diebus ieiunij ab Ecclesia statutis, abstinendum esse à carnibus, vt satis vel ex communi fidelium praxi perspicuum est.

Imo in Sabbatis, & feriis sextis totius anni abstinendum est à carnibus. Quando tamen Natale Domini in aliquam ex iis diebus incidit, non fit abstinentia à carnibus. Et in quibusdam Prouinciis Galliciae, à Natiuitate Domini vsque ad Purificationem Beatæ Virginis, licet diebus Sabbati carnes comedere.

In nonnullis verò locis Hispaniæ, animalium capita, pedes, iecur, pulmones, & intestina comedi solent singulis totius anni Sabbatis, iis exceptis quæ in Quadragesima, quatuor Temporibus, & in Peruigiliis Sanctorum quibus ieiunandum est, contingunt.

Cum

Cum hoc ieiunium essentialiter includat abstinētiā à carnibus, ille non tenetur ieiunare, ex probabiliori sententia, qui à superiore obtinet facultatem comedendi carnes in die ieiunii. Quod verius existimo, non modo si eam dispensationem obtineat pro presenti infirmitate, sed etiam si ad futuram cauendam, qualiter Regibus dari solet, etsi bene valeant. Vnde à fortiori potest sic dispensatus, comedere oua, & lacticia.

Non soluunt ieiunium nec peccant coqui, infirmarij, & similiter qui carnes prægustant, antequam Dominis, vel infirmis eas ministrant; quia parum pro nihilo reputatur.

Respondeo 2. diebus ieiunij Quadragesimalis abstinendum etiam esse ab ouis, & lacticiis; qua tamen in re locorum consuetudo spectanda est. Porro quod dicunt aliqui, non esse obligationem nisi sub veniali, abstinendi ab ouis tempore Quadragesimæ, existimo admitti non posse, scilicet in Gallia, vbi Doctorum, & piorum hominum iudicio, consuetudo opposita maiorem haud dubie obligationem inducit.

Adultus qui diebus ieiunio dicatis non tenetur ieiunare, siue defectu ætatis, siue ob legitimam dispensationem, tenetur nihilominus à carnibus, aliisque cibis prohibitis abstinere. Loquor de adulto, nam infantibus quibus ratio nondum illuxit, oua, & carnes etiam in Quadragesimæ, dari possunt.

Potest seruari ieiunium tempore Quadragesimæ, etsi ex dispensatione oua & lacticia comedantur. Quare in iis dispensatus, non propterea censetur dispensatus à ieiunio, adeoque nec carnibus vesci, nec sero cœnare debet.

Quidam existimant, eum qui diebus Quadragesimæ habeat facultatem comedendi oua non habere eo ipso facultatem vtendi lacticiis, aut vice versa, quia hæc diuersa sunt. Verum cum oua, & lacticia ex carne originem ducant, ea videntur in iure æquiparari.

quiparari; adeoque dispensatus in vno, censeri potest dispensatus in alio.

Quando alicui datur facultas comedendi oua tempore prohibito, non ideo censetur ei ablata facultas comedendi etiam pisces. Vnde, quicquid dicant aliqui, potest ille in eadem refectioe, ouis simul & piscibus vesci.

Nonnulli existimant, iis quibus conceditur facultas comedendi oua, & lacticina, concessam censeri ex consequenti facultatem comedendi faginem, seu lardum; sed quidquid sit de aliis regionibus, certè in Gallia prædictam concessionem non adeo extendendam esse, consuetudo ipsa vbique recepta satis ostendit.

Dicunt aliqui, non esse peccatum comedere in Quadragesima panes illos quos Itali Biscottos, Hispani verò Biscochos vocant, eo quod substantia ouis versa est in aliam substantiam. Verùm hæc sententia in his partibus sequenda non est, cum ex communi consuetudine, non tantum ouis in se, sed etiam aliis ex ouis confectis tempore Quadragesimæ abstineamus.

ARTICVLVS III.

Quotuplex refectio in die ieiunij sumi possit.

RESPONDEO I. vnicam tantum, vt ex vsu constat. Consuetudo tamen inualuit, vt ieiunantes sumant præterea vesperi refectiuunculam, quam collationem vocant, de qua postea.

Vsus vini extra has refectioes non frangit ieiunium Ecclesiasticum, etsi temperantiæ repugnet, quando sumitur in maiori quantitate quam par sit. Imo ne potus noceat, licet sumere per modum medicinæ, frustulum panis, vel duas ficus, aut quid simile.

Addunt communiter Authores, non esse peccatum aliquid exiguum sumere vrbانيتatis causa, vt fieri solet

fo. c. t

dum amicus amicum vitat. Verum non excusatur à peccato mortali qui in fraudem ieiunii plures eadem die inuiseret amicos, ea intentione ut à singulis inuitatus, pluries comederet.

Videtur etiam ius ex herbis confectum nullā, aut valde exiguam vim nutriendi habens, sed per modum medicina, ad temperandum nimium calorem dari solitum, sine violatione ieiunii extra refectionem sumi posse. Secus dicendum de amigdalato, similibusque potabilibus, quibus ex se magna vis reficiendi, & nutriendi competit.

Ille non peccat, qui ante absolutam refectionem, alicuius negotij causa surgit è mensa, & postea redit ut integrè reficiatur, modo intra adeo breue tempus redeat, ut idem pradium moraliter censeatur instaurari. Quod si post sufficientem refectionem surgat, animo non redeundi, & mutata intentione iterum accumbat cum iisdem conuiuis, & comedat, probabile mihi videtur eum frangere ieiunium, & peccare. Quia cum prandium completum fuerit, sequens comestio non potest integrare vnā refectionem cum illo, adeoque est illicita.

Qui per secundam comestionem illicitam ieiunium violat, tunc quidem per se loquendo peccat mortaliter, non tamen postea ex communiore sententia, contra præceptum ieiunii peccat, etsi iterum, & sapius comedat, esto contra temperantiam peccet. Quia ieiunium semel violatum amplius seruari non potest.

Neque propterea inde colligas, eum non committere nisi vnū peccatum mortale, qui pluries in die prohibito carnes comedit. Siquidem præceptum negatiuum non comedendi carnes est absolutum, & obligat pro omnibus partibus talis diei, adeoque violatum pro vna hora, seruari potest, & seruandum est pro alia.

Respondeo 2. ex recepta apud omnes Catholicos consuetudinè, diebus ieiunii refectionem circa

Vespe

Vesperam licitè sumi posse. Est autem non exigua difficultas, in assignanda cibi quantitate, quæ in collatione sumi potest, qua in re melior regula assignari nequit, quam recepta inter viros doctos & timoratos cuiusque loci consuetudo, hanc enim quisque sine scrupulo sequi potest. Quod si interdum de ea sufficienter non constat, cum vrget præceptum ieiunij, moneo eorum sententiam valde mihi probabilem videri, qui præter tres, vel quatuor vncias parem ex herbis, & fructibus quantitatem licitè sumi posse existimant.

Alia difficultas est, an sicut in refectiuncula serotina interdicitur ciborum quantitas, ita eorum qualitas prohibeatur, etsi cibi ipsi in prandio sumi possint.

Respondent aliqui non ita strictè prohiberi ciborum qualitatem, sicut interdicitur quantitas: vnde quamvis fateantur communiori vsu receptum esse, vt in serotina refectiuncula sumatur ij tantum cibi, qui extra dies ieiunij, ante vel post prandium vsurpari solent, vt sunt poma, nuces, &c. aiunt tamen licitè sumi posse pisciculum, aut exiguam partem piscis maioris, quia adhuc substantia ieiunij subsistit. Verum Authores communissimè oppositum statuunt, adeoque monent non esse vsurpandos eos cibos in refectiuncula serotina, qui potissimum ad nutriendū in prandio sumuntur, vt sunt pisces, & legumina, sed tantum herbas, & fructus arborum cum pane.

ARTICVLVS IV.

De tempore ieiunij.

CIRCA hoc nonnulla inuestigari possunt i. quibus diebus ieiunandū sit. Respondeo iis omnibus quibus ex præscripto Ecclesiæ te unari solet, vt in Quadragesima, in Feriis quatuor Temporū, & in quibusdam Vigiliis Sanctorum. Vnde vel vno ex iis diebus, sine graui causa non ieiunans, peccat mortaliter.

Ide u

Idem dico de diebus, quibus ex recepta consuetudine, ieiunium indictum est: potest enim consuetudo noua ieiunia introducere, & antiqua abrogare. Si tamen consuetudo ieiunandi aliqua die, ex sola deuotione seruetur, non est peccatum per se loquendo, contra eam agere.

Præterea si quis uouit quibusdam alijs diebus ieiunare, tenetur ille sub peccato mortali uotum suum explere. Vnde qui uotum emisit ieiunandi omnibus Ferijs sextis totius anni cogitando de Natali Domini, & cum intentione se obligandi ad ieiunandum tali die, si Feria sexta occurrat, tenetur haud dubie ipso die Natalis Domini ieiunare.

Quod si de eo die non cogitauit, & dubitat an uoluit se pro illo obligare, uotum illius explicandum est iuxta morem Ecclesiæ, quæ non solet ieiunare nec à carnibus abstinere tali die. Quare uouens non modo non tenebitur tunc ieiunare, quin poterit tanta conscientia carnes comedere.

Sed quid si uouit ieiunare die S. Bernardi, aut S. Francisci, & dies illa in Dominica contingat? Respondeo eum teneri ieiunare ipsa die Dominica, si expresse intendit ad hoc se obligare; in dubio autem teneri ieiunare præcedenti die Sabbati, iuxta morem Ecclesiæ, quæ ieiunium cadens in diem Dominicam, in Sabbatum præcedens transferre solet.

Queritur 2. à qua diei hora obligatio ieiunandi incipiat. Respondeo incipere à media nocte, & usque ad mediam noctem sequentem protendi, ut patet ex usu. Vnde qui die quo non ieiunatur, dubitans an mediam noctem audierit, carnes comedit, potest obseruare sequentis diei ieiunium. Qui uero die ieiunij dubitat, an media noctis hora pulsata fuerit, carnare non potest. Quia in hoc posteriori casu possessio stat pro ieiunio, non in priori.

Vbi tamen plura sunt horologia, non peccat contra præceptum ieiunij, qui die quo ieiunatur comedit, postquam unum horologium pulsauit mediam noctem,

noctem, etsi hora noctis de decima alibi nondum
sennerit. Quia iam probabile est diem completum
esse, adeoque præceptum ieiunij & additum am-
plius non obligare

Quia verò etiam probabile est diem completum
non esse, antequam alia horologia mediam noctem
pulsauerint, qui die quo non ieiunatur, tempore
prædicto cœnat, potest ieiunium sequentis diei ob-
seruare. Quod si utroque illo die præceptum ieiunii
vigeret, qui post auditum vnum horologium cœna-
ret, alterutrius diei ieiunium haud dubie solueret.

Quæritur 3. qua hora refectio sumi possit in die ie-
iunii. Respondeo quoad hoc seruandam esse recep-
tam locorum consuetudinem, vnde in quibusdam
locis hora competens ad soluendum ieiunium, est
meridies, in aliis verò, vt in Gallia, vsus inualuit vt
diebus ieiunii liceat prandere, statim post horam
vndecimam, vel semi hora ante meridiem.

Nonnulli existimant peccatum esse mortale, no-
tabiliter sine causa legitima, anticipare horam præ-
dictam in die ieiunii. Dicunt autem horam illam nota-
biliter anticipari, si refectio sumatur semihora ante
tempus ibi ex consuetudine seruari solitum. Verum
alii Authores non spernendi putant, nō esse nisi cul-
pam venialem, horam consuetam prandij vnica ho-
ra sine causa rationabili anteuertere. Quia non vio-
latur substantia ieiunii, sed tantum quædam illius
circumstantia, in qua olim variæ mutationes accide-
runt: vnde in ea sententia, nullum erit peccatū apud
nos hora decima, ex causa rationabili v. c. ad concio-
nandum, iter faciendum, &c. prandere.

Horam refectiois sine causa notabiliter antici-
pans, etsi peccet venialiter, non tamen ieiunium
violat, adeoque tenetur reliquo die ieiunare, ac si
hora solita pransus esset. Ex quo sequitur eum, qui
ex superiorum dispensatione habet facultatem præ-
ueniendi horam consuetam refectiois, non illico
liberum esse ab obligatione ieiunandi.

D

Ex

Excommuni sententia, non licet sine causa rationabili, collationem serotinā mane sumere, & ad vesperam prandere, & secus agens peccat venialiter. Ex causa tamen hac mutatio fieri potest, vt ob vigentia negotia, ratione itineris faciendi, &c.

Qui de ieiunio non cogitans, mane ientaculum collationi serotina aequivalens sumpsit, tenetur ea die ieiunare, adeoque potest cenare sub vesperam.

ARTICVLVS V.

Quinam teneantur ad ieiunium.

RESPONDEO quemlibet Christianum teneri, post completum vigesimum primum annum; obseruare ieiunium ab Ecclesia indictum, nisi legitimā causā excusetur. Quanam autem causā à ieiunio excusetur, articulo sequenti diceretur.

Queri hic potest 1. an peregrinus teneatur seruare ieiunium speciale loci per quem transit. Respondeo 1. si agatur de vagis, qui nullibi certum habent domicilium, eos teneri per se loquendo, obseruare ieiunium speciale loci, in quo pro tempore degunt; quia aliās nullis legibus specialibus tenerentur, quod absurdum est. *Dico* per se loquendo, nam ratione indigentia, vagi vt plurimum ieiunare non tenentur.

Respondeo 2. viatores alibi domicilium habentes, non teneri obseruare ieiunium speciale sui oppidi, in loco vbi non viget. Ratio est, quia cum præceptum ieiunii pro tali oppido latum sit, extra illud non obligat. Et quamuis omnes oppidanos obliget, non tamen absolute, & secundum se, sed quatenus ibi commorantur.

Ex quo collige 1. te non teneri ad ieiunium tuæ parochiæ, si velis ea die transire ad aliam parochiam, in qua non ieiunatur. Si quidē præceptum ieiunii est indiuisibile, obligans pro die integro, non autem pro aliqua tantum illius parte; ita vt qui non tenetur aliqua

qua parte diei ieiunare, nō teneatur reliqua. Teneris tamen antequā exeas à carnibus abstinere, quia cū præceptum abstinendi à carnibus obliget pro singulis diei partibus tamdiu potest illud obseruare.

Collige 2. eum non peccare contra legem ieiunii, qui animo non ieiunandi transit è parochia in qua ieiunatur, ad aliam in qua non ieiunatur: Quia utitur iure suo. Transitus tamen ille nisi ex causa aliqua honestetur, videtur indicium intemperantiæ.

Respondeo 3. viatores teneri per se loquendo, ad obseruantiam ieiunii, & abstinentiæ communis, etsi in eorum patria non vigeat. Vnde non potest licitè Castellanus, transiens per Galliam intestinis animalium vesci diebus Sabbati, etiam secluso scandalo. Nec licet ciui Mediolanensi, quatuor primis diebus Quadragesimæ Lutetiæ, vel Romæ carnes comedere.

Respondeo 4. ex probabiliore sententia, peregrinum transeuntem per locum in quo ieiunatur, ibique tota die ieiunii manentem, teneri per se loquendo ad tale ieiunium, etsi in illius patria non seruetur. Probat, nam cū omnium consensu, teneatur peregrinus ad leges speciales illius loci, quæ bonum temporale spectant; nulla ratio est cur eximatur à legibus eiusdem loci ad bonum spirituale ordinatis, qualis est lex ieiunii, audiendi sacri &c. Eo vel maxime, quia alias simul exemptus esset à legibus specialibus suæ patriæ, & loci per quem transit; quod absurdum videtur.

Quæritur 2. an ieiunium inductum per solam consuetudinem laicorum, obliget clericos, aut vice versa. Responsio communis est negatiua, quia diuersi sunt abstinentiæ modi, inter hos duos hominum status. Quare sicut vnus consuetudo alium à ieiunio non absoluit, ita nec ad ieiunium ligat, per se loquendo, & secluso scandalo.

Quod si ieiunium communi omnium personarum consuetudine alicubi inductum sit, tenentur omnes

nes tam clerici, quàm laici ibi commorantes illud obseruare: & idem die de Regularibus, qui Monasteria ibidem constituta habitant. Quos tamen communis sententia à ieiuniis, specialiter ab Episcopo indictis, citra scandalum, absoluit. Et si non à festis, vel interdictis: eo quòd ex iure ad hæc obligantur.

ARTICVLVS VI.

Quinam excusentur à Præcepto ieiunii.

RESPONDEO innumeras personas excusari. In primis excusantur *adolescentes*, qui nondum vigesimum primum ætatis annum expleuerunt, vt satis vsus ostendit. Quod ita intellige, vt ante illam ætatem ne quidem semel teneantur, ex vi huius præcepti, ieiunare.

Optimum tamen consilium est, eos ad ieiunia paulatim assuefacere, quantum sine graui incommodo fieri potest, ne cum primum, præceptum, vrgebit, ob insolitam difficultatem ieiunare detrectent. Imò confessarii iis quos vident carnalibus vitiis deditos, aliqua ieiunia meritò imponere possunt, modò inde infamia, aut scandalum non sequatur.

Quod diximus generatim de adolescentibus, eos scilicet non teneri sub peccato, ad ieiunia Ecclesiastica, extendi debet ad Religiosos, qui vigesimum primum ætatis annum nõdum expleuerunt: ii enim eodem priuilegio gaudent, etsi ad ieiunia suæ Religionis teneantur, eo quòd sponte ad illa se obligarunt.

Et si adulti non teneantur ante vigesimum primum ætatis annum expletum ieiunare, tenentur tamen diebus ieiunio dicatis à carnibus, aliisque cibis prohibitis abstinere. Loquor de adultis, nam infantibus, quibus ratio nondum illuxit, oua & carnes, etiam in quadragesima, secluso scandalo dari possunt; cum legibus Ecclesiæ nondum adstringantur.

Ex-

Excusantur etiam à ieiunio *senes*, & si aliqua sit varietas in determinanda ætate, qua ab hoc præcepto liberari incipiunt, cum aliqui annum sexagesimum, alii septuagesimum assignent. Dicendum tamen videtur. 1. ordinariè senes expleto anno sexagesimo non obligari ad ieiunium, ob notabilem naturæ defectum ad interitum vergentis. 2. posse interdum contingere, ut quis in ea ætate sit valde robustus & vegetus, possitque sine graui incommodo ieiunare, adeoque illum qui sic affectus est, adhuc præcepto ieiunii obligari. Verum addo hac in re non esse scrupulosius agendum, & in dubio humanæ fauendum imbecillitati, fœminasque ut plurimum citius quam viros à ieiunio excusandas.

Præterea excusantur à ieiunio *agroti, ac infirmi, & debiles*, dolore capitis aut stomachi laborantes, alique qui sine graui valetudinis incommodo, ieiunare non possunt. Vnde existimo eum à ieiunio excusari, qui nisi multum ad vesperam comedat, somnum necessarium capere nequit, aut qui ob inediam notabiliter debilitatur. In dubio autem an nocumentum ex ieiunio ortum sit notabile, oportet medicum, aut Superiorem consulere, eorumque iudicio stare. Quo loco aduerte, eum qui ob infirmitatem non potest ieiunare tota quadragesima, teneri ieiunare aliquot diebus qualibet hebdomada, si potest sine graui incommodo.

Fœminas grāuidas, & lactantes à ieiunio excusari, quando ex ieiunio periculum proli certò imminet, nimis perspicuum est. Imò eo casu ieiunare esset per se loquendo peccatum mortale. Quod si adeo sunt robustæ, ut vnica refectione possint sibi, & proli sufficienter prouidere, tunc multi putant eas teneri ad ieiunium. Verum quidquid sit de speculatione, existimo sententiam illam in praxi sequendam non esse.

Quidam Neotericus affirmat fœminam grāuidā, qua graues carnis tentationes patitur, teneri ieiunare.

nare, si aliter quàm ieiunando, eiusmodi tentationes superare non potest, licet aperte videat prolem perituram, aut notabile detrimentum inde passuram: quia iuxta charitatis ordinem, tenemur salutem nostram spirituales præferre salutem corporali alterius. Verùm hæc opinio merito reiicitur, cum alia sint remedia præter ieiunium, ad vincendas carnis tentationes; & aliunde proles vterò inclusa non possit de salute corporea periclitari, quin simulatema periculum subeat.

Multi docent excusari rursus *coniugatos*, qui si ieiunent, fiunt impotentes ad reddendum debitum, quia obligatio reddendi debiti maior est quàm ieiunandi. Item *uxores* quæ ieiunando deformes efficiuntur, adeo ut à maritis minus diligantur; & nondum nuptas quæ ieiunare non possunt, sine iactura pulchritudinis. Quia pia Mater Ecclesia non intendit, ut præceptum ieiunii seruetur cur tanto incommodo.

Cauendum tamen ne quis hac doctrina abutatur in fraudem ieiunii; non enim prædicta incommoda sequi solent, nisi ex diuturno ieiunio: quare non impediunt quin aliquoties, prudentis arbitrio, ieiunandum sit.

Non puto sufficere ad excusandam foeminam à ieiunio; præceptum mariti, nisi coniunctum sit cum minis, aut graues discordiæ inter eos timeantur, si foemina ieiunet. Non enim æquum est, ut secluso quocunque graui damno, præceptum hominis Ecclesie præcepto anteponatur. At ubi graue damnum instat, Ecclesia non intendit ut suum præceptum obliget. Si tamen vir in contemptum Ecclesie id præciperet, nequaquam ei obediendum esset. Quia id vergeret in contemptum ipsius Christi, cuius honor propriæ vitæ præferri debet.

Excusantur etiam à ieiunio, *artifices* omnes qui artem valde laboriosam exercent, ut fabri ferrarii, agricolæ, & similes. Non autem alii quorum labor est
exiguus,

exiguus, vt factores, barbitonfores, &c. Et si aliqui generat in omnes operarios excusent.

Artifices illi qui à ieiunio excusantur, quando laborant, et si aliquo ieiunii die non laborent, non debent tunc cogi ad ieiunium; quin potius ratio postulat, vt sapius comedendo vires ex precedenti labore debilitatas, reficiant, & ad sequentem laborem componant.

Excusantur quoque à ieiunio, qui longum iter pedibus conficiunt: vocatur autem longum iter, quod ex 12. aut 15. milliariis Italicis constat, quibus respondent sex, aut septem leuca Gallicae communes. Non tamen excusantur qui equo iter faciunt; quod intelligendum puto communiter, quia interdum spectata itineris longitudine, locorum asperitate, Cœli inclementia, viatoris complexione, & similibus circumstantiis, itineratio adeo difficilis redditur vt à præcepto ieiunii excuset.

Opera etiam pietatis interdum à ieiunio excusant, vt dum quis concionando, docendo, libros scribendo infirmis curando, Sacramenta administrando &c. notabiliter defatigatur: adeo vt non possit eiusmodi opera debite exercere, si ieiunet.

Denique à ieiunio excusantur *pauperes*, qui hora prandii carent cibis ad integram refectionem necessariis. Illi enim sapius in die comedere possunt. Imò & interdum à carnibus abstinere non tenentur, defectu aliorum ciborum, quibus sufficienter sustentari possint.

ARTICVLVS VII.

Quinam à præcepto ieiunii dispensare possint.

RESPONDEO I. Summum Pontificem posse aliquē valide dispensare à præcepto ieiunii, etiam nulla rationabili causa intercedente. Quia cum sit præceptum iuris positiui humani, potest summus

D 4

Ponti-

Pontifex in eo, sine causa validè dispensare, quam non licitè.

Respondeo 2. Episcopum non posse sine causa rationabili, suum subditum validè dispensare in communi lege ieiunii; eo quod tale ieiunium per sedem Apostolicam inductum est, in quam Episcopus non habet auctoritatem. Vnde sic dispensatus non est per se loquendo, liber ab obligatione ieiunandi; adeoque peccat mortaliter non ieiunando, nisi bona fide excusetur.

Respondeo 3. quando causa non ieiunandi est perspicua, præceptum ieiunii non obligare, ac proinde tunc non esse necessariam dispensationem. Quando verò est dubia, ad eundem esse Superiorem; nempe Episcopum, vel eius Vicarium Generalem, aut si illi commodè adiri non possunt, propriam Parochum qui non ex iure, sed ex consuetudine, in eo casu validè, & licitè cum aliquo dispensare potest.

Respondeo 4. quando causa dispensandi est dubia, Superiorem posse, & debere dispensationem absolute concedere, non autem rem in conscientiam subditi relinquere, ut à plerisque Superioribus scrupulosius fieri solet; qui hoc dispensandi modo subditos peccandi periculo manifestè exponunt. Et quod circa ieiunium observamus, ad horas canonicas, aliæque præcepta Ecclesiastica applicari debet.

Respondeo 5. posse interdum ex graui causa, transferri ieiunium Ecclesiasticum in aliam diem, auctoritate Episcopi. Vnde quando dies S. Mathiæ contingit in prima die quadragesimæ aut die præcedenti, congruum est ut illius ieiunium transferatur in diem Sabbati præcedentem, ut ea ratione materia peccandi multis subtrahatur.

ARTICVLVS. VIII.

Quandonam peccent cooperatores ad violationem ieiunii.

QUÆRITVR I. an peccet famulus, parans cibos prohibitos Domino, ieiunium, sine causa legitima, violare volenti. Responſio communis eſt non peccare, quia munus ſuum exequitur, ad quod aliàs ex contractu tenetur, nec poteſt ſine damno tale quid recuſare.

Quæritur 2. an peccet mortaliter pater familias cibos ad cœnandum, ſiue cauſa distribuens filiis, & famulis quo die ieiunare tenentur. Reſpondeo affirmatiuè, quia ſic directè eos inducit ipſo facto ad violationem ieiunii. de die ſi eos compellat ad laborem minime tunc neceſſarium, qui cum obſervatione ieiunii ſtare nequit. Item ſi iis denegat alimenta, ad vitam ſuſtentandam, & ieiunium ſeruandum neceſſaria.

Dixi, ſine cauſa, nã ſi ex ſubtractione cœnæ; filii, vel famuli occaſionem probabiliter eſſent ſumpturi furandi, aut negotia Domini negligenter, vel infideliter tractandi, exiſtimo in eo caſu minime peccatum patrem familias, qui ad cauendum tale damnum, cibos ad cœnandum neceſſarios iis ſuppeditaret.

Quæritur 3. an peccent caupones præparando cœnam iis, quos probè norunt à ieiunio exemptos non eſſe. Reſpondeo affirmatiuè, quia cooperantur eorū peccato, quod tamen ex lege charitatis tenentur impedire, ſi commodè poſſunt. Nec refert quòd ſi recuſent, petentes alibi cœnaturi ſunt, non enim debent peccato cooperari, vt aliud peccatum impediant. At in dubio, an cibos petentes excuſentur à ieiunio, bona fide porrigere poſſunt.

Quæritur 4. an qui in die ieiunii ſufficientem habet cauſam cœnandi, peccet mortaliter, ſi amicum

D s

à præ-

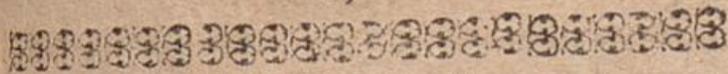
à præcepto ieiunii minimè immunem, inuitet ad secum cœnandum. Respondeo affirmatiuè, quia cum moraliter impellit ad violationem præcepti, & consequenter ad peccatum mortale.

Quod verum puto, etsi alter cœnare recuset, quia quantum est ex se, cum impellit ad violationem ieiunii. Item etsi inuitatus esset alibi cœnaturus, nisi ibi inuitaretur: quia eo non obstante, inuitans verè est causa impellens ad ponendum actum illicitum, nempe ad cœnandum die prohibito. Quare sicut non licet inuitare ad fornicandum hic, eum qui alioqui esset alibi fornicaturus; ita non licet inuitare hic ad cœnam, die prohibito eum, qui seclusa tali inuitatione, aibi esset cœnaturus.

Imò si inuitatus paratus sit alibi comedere carnes, non licet eum inuitare ad comedendos pisces; sicut parato committere adulterium, non licet ex communi sententia, positiuè consulere vt fornicationem perpetret: cum inuitatio ad cœnandum tempore prohibito, & ad fornicandum, sit intrinsecè mala, & rectæ rationi repugnans.

Potest tamen contingere vt inuitans cœnando non peccet, si nempe iam ante ieiunium violauit, vt patet ex supradictis. Quare tunc eum inuitare ad cœnandum die ieiunii, non esset per se loquendo peccatum: quia hoc non esset eum inuitare ad actum malum.

(*)

CAPVT V.

DE V. ECCLESIAE
PRÆCEPTO.

QVO FIDELES TENENTVR SVIS
Pastoribus decimas soluere.

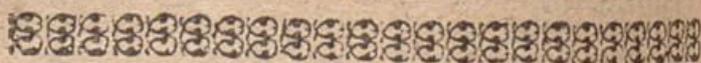

DE Primitiis, oblationibus, & decimis sufficienter pro instituto nostro egimus in Idea Theologia moralis lib. 4. c. 3. Quare hic tantum pro praxi tria obseruanda sunt 1. In solutione decimarum spectandam esse locorum consuetudinem. Ita vt quoad quantitatem soluendam, quoad bona ex quibus solutio fieri debet, quoad locum in quo solutio facienda est, quoad tempus soluendi &c. habeatur ratio consuetudinis receptæ in loco, in quo quisque versatur

Obseruandum 2. non soluentes decimas grauitur peccare, & teneri ad restitutionem. Imo tam illos, quam solutionem decimarum impediens excommunicandos esse, iuxta decretum Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de reformat. cuius hæc sunt verba. Non sunt ferendi qui variis artibus decimas Ecclesiis obuenientes subtrahere moliuntur, aut qui ab aliis soluendas temere occupant, & in rem suam vertunt: cum decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt. Præcipit igitur sancta Synodus omnibus cuiuscunque gradus, & conditionis sint ad quos decimarum solutio spectat, vt eas ad quas de iure tenentur, in posterum cathedrali, aut quibuscunque alii Ecclesiis, vel personis quibus legitime debentur, integre persoluant. Qui verò eas aut subtrahunt, aut impediunt excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta absoluantur. Hortatur dehinc omnes, & singulos

gulos pro Christiana charitate, debitoque erga Pastores suos munere, ut de bonis sibi à Deo collatis, Episcopis, & Parochis qui tenuioribus præsunt Ecclesiis, largè subuenire ad Dei laudem, atque ad Pastorum suorum, qui pro eis inuigilant, dignitatem tuendam, non grauentur. Vbi quod dicitur, prædictos non esse absoluendos, donec restituant, intelligi debet, modo restituere possint.

Observandum 3. non tantum eos peccare, qui decimas siue ex toto, siue ex parte non soluunt, sed etiam illos qui partem deteriorem mala fide tribuunt. Nam quamuis meliorem dare non teneantur, æquitas tamen exigit ut saltem mediocrem pendant. Unde secus facientes tenentur ad restitutionem, nisi bona fide excusentur.

OPUSCULVM II.

DE OFFICIO
CONFESSARII.

VM in præcedenti opusculo de Officio pœnitentiæ latè actum sit ratio doctrinæ postulare videtur, ut de officio ipsius Confessarii hoc loco accuratè tractemus. Totum autem hoc officium ad tria Capita reuocabimus, in quorum 1. agetur de prærequiritis in confessario antequam audiat confessiones. In 2. de reuocatis quando actu confessiones audit In 3. de reuocatis postquam confessiones excepit.